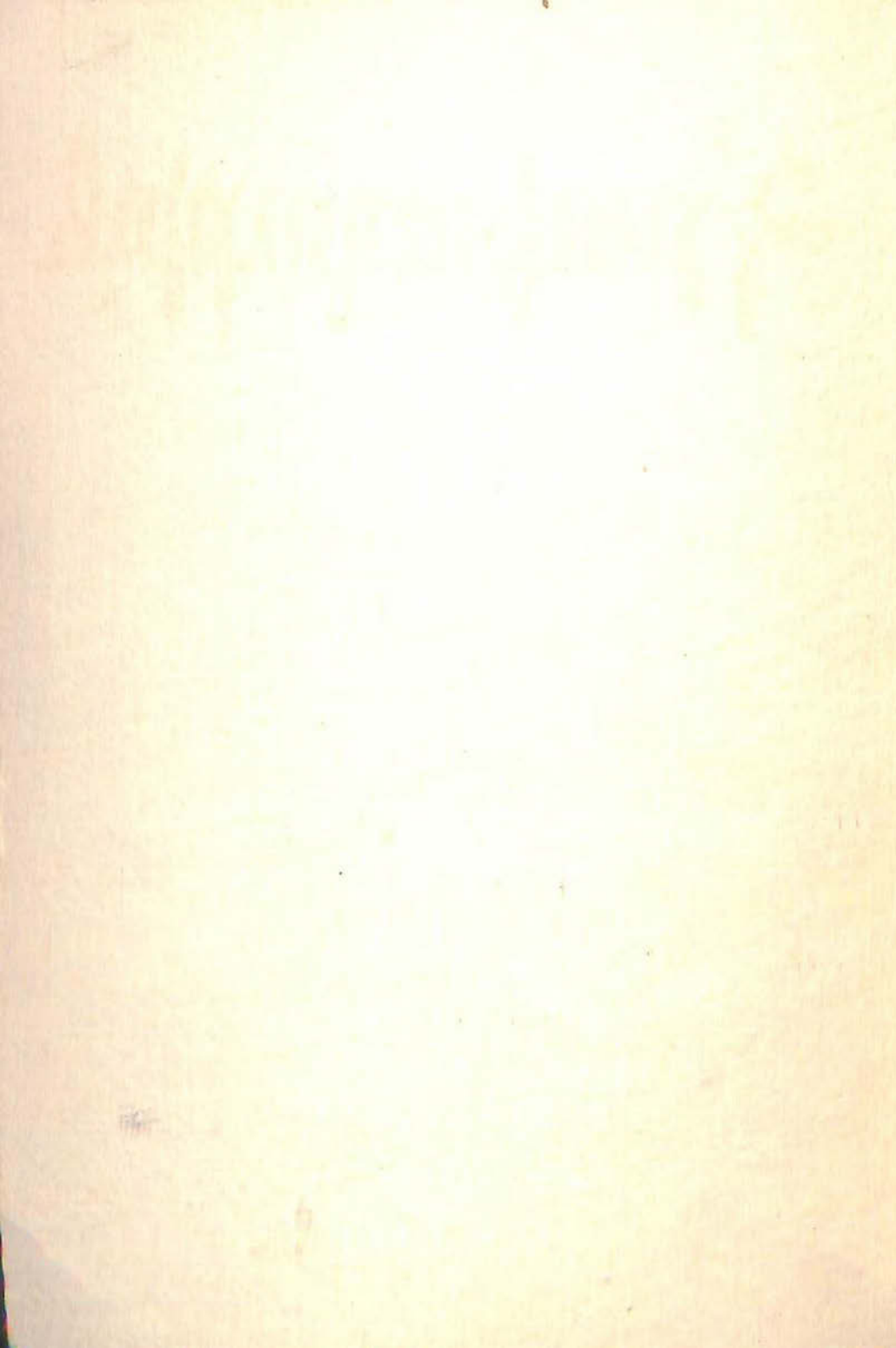

Հրաբանդուրիւն

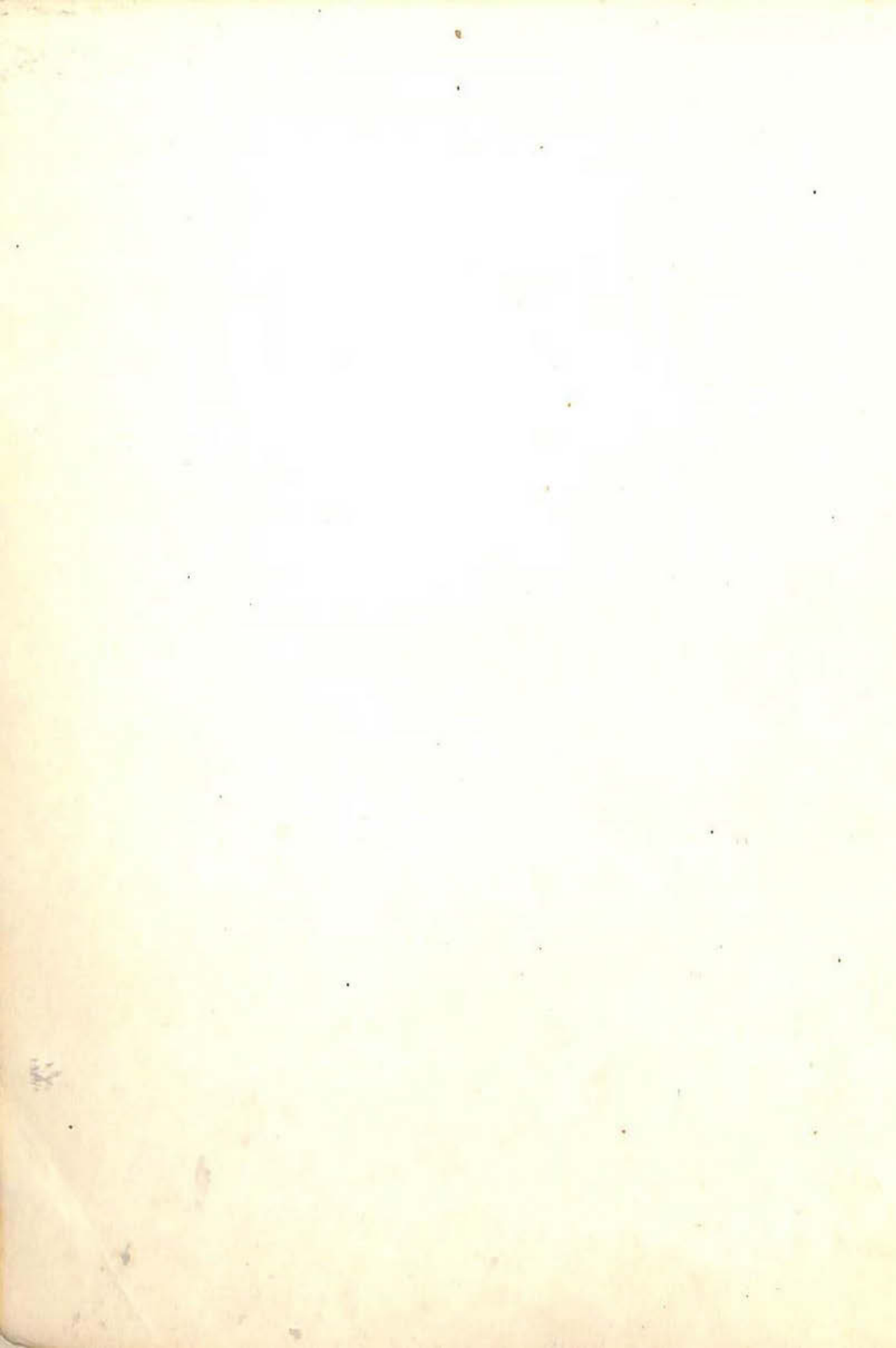
ԲԻԻԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

Փ ա ր ի ր

ՀՐԱԽԱՂՈՒԹԻՒՆ

891.99

A 12987

1937-1952

ՓԱՐԻԶ

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

ԱՅԳԱՀԱՆԳԷՍ (ֆերթուածներ, 1930)

ԱՐԵՒԱԳԱԼ (ֆերթուածներ 1937)

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԼԻ

ԿԱՅԷՆԻ ՈՐԳԻՖ (արձակ էջեր)

Այս գիրքէն տպագրուած են սակաւաթիւ օրինակներ միայն:
Զարգանկարներ, էջադրութիւն եւ տիպ՝ հեղինակին ձեռքով:

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

ԻՊԷՍ ՄԻՆԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԻՆ ԱՅՍ

ԵՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ՝

ԵՐԵՐԱՅՈՂ, ԺՊՏԱՅՈՂ՝

ԿԸ ՔԱԼԵՄ ԱՅԴ ՀԻՆ ՕՐԵՐԷՆ ՄԷԿՈՒՆ ՄԷՋ ...

ՅԵՏԱՀԱՅԵԱՅ ԱԿՆԱՐԿԻՍ ՏԱԿ

ԾՈՒԽԻ ՓՈՔՐԻԿ ԾՈՒԷՆՆԵՐ,

ԱՌԱԽՕՏԵԱՆ ՔԱՆԻ ՄԸ ՅՕՂ,

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐՋ ԲԱՌԵՐ ...

ՔԱՆԻ ՄԸ ԳԻԾ ԴԱՇՏԱՆԸԿԱՐ ...

ԾԱՌՈՒՂԻՆԵՐ ԱՐԵՒՈՂՈՂ ...

Օ՛, ԸՍՊԻՏԱԿ ԱՂԱԻՆԻՆԵՐ

ՀՈԳԻԻՍ ՄԷՋ

ԿԸ ՆԱՅԻՆ ԳԵՌ ...

ԿԸ ՄԸՏԱԾԵՄ — Օ՛ր ԱՅԼԵԻՍ ... ՕՐԵՐՆ ՀԵՌՈՒ ԵՆ ԱՅԴՔԱՆ
ՄԻՆՁ ԱՆՎԱԽՉԱՆ ՏԻԵՁԵՐՔ ՄԸ ԵՒ ՅԱՆԿՈՒԹԵԱՆ
ԱՆՋԸՐՊԵՏ

ՈՒ ՆԵՐՔԻՆ ՁԱՅՆԵՐ ՀՈՒԺԿՈՒ
ՔՈՒՆՔԵՐՈՒՍ ՄԷՁ ԿԸ ՀՆՁԵՆ ՄԵՔԵՆԱԿԱՆ ԴՈՓԻԻՆՈՎ
ՅՈՒՋՈՒՄՆ ՈՒ ՏԵՆԴՆ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ...
ԵՒ ՍԱՐՍԸՌՈՂ ԺԸԽՈՐՆԵՐՆ՝ ԻՐԵՆՅ ԹՈՅՆՈՎԸ ԱՐԴԷՆ
ՋԻՍ ԿՈՂՈՂԵՆ, ԿՈՂՈՂԵՆ ... :

... ԱՐՅՈՒՆՔՈՎ ՁԵՐ

ՈՐ ՊԻՏԻ ԳԱՐ ՅԻՇԱՏԱԿԻ

ԽԸՌՈՎԵԼ ՋԻՍ ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ԿԱՏԱՐԷՆ ...

ՆԵՐՔԻՆ ՊԱՏԿԵՐՆ ԱՀԱ ԴԷՄՔԻԴ

ԱՌԵՐԵԻՈՅԹ ՄԻՋՈՅԻՆ՝ ՀԸՐԱԺԵՇՏԻՆ ՄԷՁ ՄԵՐ ՀԻՆ՝

ՈՒ ՀԱԿԱՌԱԿ ՆԵՐԿԱՅԻ ԹԱԻԱԼՈՒՄԻՆ ՏԵՆԴԱՀԱՐ,

ՏԱԿԱԻՆ ԼՈՒՐԹ Է, ՎԸՃԻՐՏ ...

ՄԵՆՔ՝ ԻՐԱՐՈՒ ՀԱՐԱՋԱՏ :

ԱՅՍՕՐ ԵՒ ԴԵՌ, ԱՅՍՕՐ ԵՒ ԴԵՌ

ՊԻՏԻ ՊԱՀԵՄ ԺԸՊԻՏԸԴ ԴՈՒ

Ո՛Վ ՀԵՌԱԻՈՐ ՄԱՆԿՈՒԹԻԻՆ ... :

Ի Շ Ե Ր

1939

Ճ ԱՄԲԱՆԵՐԷՆ այս անսահման քաղաքին՝
Զերթ վիշապներ վիրաւոր՝
Կը լըլըրտին անձկութիւններ մարդկային :
Տարօրինակ, նոր դիմադիծ մը շարժի
Կը հաղցընեն ամէն ժամ
Յառաջացող ամբոխներն
Այս քաղաքին անսահման ...

Ահա՛, ահա՛,
Հսկայ շէնքերն անդունդի երախներու փոխուեցան ...
Ու նետեցին քայլերուս որոնումի տենդ մը խօլ...:
Ու քայլերըս կը դառնան փողոցներէն՝ հապը՛տասց :

Օ՛, լիւզէսեան բորբ զիչեր ...

Տաք գոլորչին այդ՝ դռնէն դիմաւորեց զիս սիրով :
Գինիի բոյր մը եւ բարկ բուրումնէ՛րը մաղերուն :

Սըրահին մէջ ցայգային
Տարածուող ձևք մը ինչպէս,
Մըտածումիս ոգեկար թեւերն հիմա կը յառնեն ...

Կարմիր ալիք մը լոյսի: Հայելիներ: Տարածուի
որմանըկար ...

Կանաչութեանը մէջէն արուեստական ծառերու
ձառագայթներ արիննող
Նետերու պէս կը ճեղքեն տարածոյթը պատերուն .
Հողիները կը լողնան արդ արեւին մէջ կարմիր :
Արուեստակեալ քրքիջներ, ուրախութիւն մը կաւէ
Կը տարածուի միջոցին մէջ դոլորչի-ջերմութեամբ :

Ձութակներու ողբին մէջ՝

Սպանուհին՝ աչքերով կիսածիծաղ կը պարէ՛ ...

Օ՛, Պոլերօ, Պոլերօ՛ ...

Ու հեռուոր երազներ վախկոտութեամբ կը սուզին,
կը դանդաղին

Ու կը հեւան անձկութեամբ :

Ու պաստառին վրայ մտքիս

Կը փարփառին, կ'առկայծին

Նլեկարական ազդազրերն՝

— Այրած կարմիր, բոցեղ կանանչ,
արծաթի դոյն —

Մայրաքաղաք մ'ամբողջ անքուն՝

Ճամբաներէն ծաւալող՝

Խաղարաններ,

Հանրային կոյս, ըստահակներ, ծեր շուներ,

Մարդե՛ր, մարդե՛ր :

Քունքերու մէջ

Ռիթմի հարուած, գինովութի՛ւն, գինովութիւն

աչքերու :

Ու յսնկարծ —

Արեւմտեան ոստանին

Խըրախճանքի ու կոծի վայրանըկարն այս յուղիչ,

Մթնոլորտն այս՝ մոռացումի,

Կը լալննայ,

Կը ճըչէ,

Կը կոտորաի դաւադին

Աչքերուն մէջ սա կիներուն

Ու դէմքերուն գունաւոր ...:

Սեւամորթի շրթներէն, սախտփօսի ընդերքէն

Խօրախոյժ ձայնն այդ ուժեղ

Ծաղրանըկարն է հողւոյդ չըյագեցած տենչերուն —

Որ թեւերն իր կը դարնէ առաստաղին, պատերուն :

Ինչո՞ւ համար, օ՛, ինչո՞ւ ...:

Ես կը խնդամ ամբօխին հետ,

Ամբօխին մէջ ...

Մինչ երկաթէ սահմաններէն եւրոպեան

Քաղաքակիրթ սըւիններ

Կը շառաչեն այս պահուս ...

Լեւնադաշտեր

Կը դըզըրդան անիւներու հեւքին տակ,

Ու քարացած

Հորիզոններու վրայ անյոյս

Բաղմուժիւններ կը դալարին ...

Ու կը մեռնին աղաղակներն հոն անգոր

Ու անարեւ առաւօտեան մը սպասումէն, —

Անօրինակ, անկապ ձայներ
Իրենց խոռվքն ահաւոր
Կը պարտադրեն ... կը սմբին
Ուղեղներուն մէջ դինով,
Անքուն, յոգնած եւ զգայուն դէմքերուն :

Պարող, դարձող զոյգերու ըստուերներուն տակ ահա
— Տարօրինակ ծաղրածու —
Շարժումներ կան ջղապալար,

Ուր ահա
Ըստեղծագործ անիւնները կը թաւալին
Համայնական ողբերգութեան մը համար,
Անիւնները ատամնաչար, զրահապատ —
Երիտասարդ ու մարդկային ուղեղներէն կը քամեն
Հոյզը, հո՛յզը,
Յագեցնելու՝
Երկրի ծարաւն արիւնոտ ... :

.

×

Դունները փակ են անշուշտ,
Ու ճազն անշուշտ կը պատուէ
Թաքնաթաքուր սըրտերու մեր տխրութիւնը հսկայ ...
Դունները փա՛կ են անշուշտ ...

Սակայն ահա՛ —
Անիրական ու ներկա՛յ՝
Ժամանակի խռովքն այս — կը կանգնի՝
Այս ջահերէն՝
Հուսացընցուղ դունտերու ողկոյղներէն
Ու հըրավառ մեր աչքերէն
Յադեցած :

.

Օ՛, Պուերո՛, Պուերո՛, այրող ուրթմ ես,
Զդայապառ ու հեռաւոր զովութիւն,
Գիշերական դուն մոռացում ու ցաւերու ներքին
յորձանք,
Արտասպատառ լացող աղօթք ողբաձայն ...

Օ՛, Պուերո՛,
Ռումբերը մինչ կը սուլեն,
Ռումբերը պինդ կը սուրան ողբերգական քրքիջով,
Ուղեղներուն վրայ մեր մութ.
Բլուրները կը շարժին, — վաշի, հրդեհ, աղաղակ —
Զորհրն ահա կը բարձրանան ...
Ու տարածուն ձեռքեր, թեւեր կ'աղերսեն
Խաղաղութիւն, խաղաղութիւն ու դադար ...:

×

Պարէ՛, պարէ՛ դուն, սեւաչեա՛յ զեղունհի ...:

Սակայն կարծես ... կը ծիծաղի՛ս ...

Օ՛, կու լա՛ս ...

.

Դուները վա՛ղ են հիմա... «աղատութիւն»ը մերն է-

Պարէ՛, պարէ՛ ... մինչեւ որ երազները քարանաս,

Բաղաքակիրթ, արգելափակ պատերն այս

Շանթի մը շեշտ հարուածով

Քրքրջալէն

Հաւատարին

Հողերուն :

1939

Հորիզոն ՈՅԱՎԱՌ

“ Mon âme, qu'avez-vous vu sur le sable ?
Des os blanchis — des coquilles vidées... ”
A. GIDE.

Ո՞ր արիւններ ու կըրակ : Արդ՝ կառոյցներն Երկաթէ
Կատաղութեան մեծ թափով կը յարուցեն մահն

այստեղ :

Ու կազային այլերներ
Որ վազրերու գաղտագողի թաթերով
Կը թափանցեն ա՛լ մարդկային թօքերուն :

Գանկերու տակ
Դղըրդիւններ հեռաւոր .
Ու զիչերներ՝
Ուր՝ հսկայ ձուլարաններէն տարբալոյժ
Մեռողն հալած կայծա:կնալալլ կը քրքջայ
ստաններուն վրայ խաղաղ . . .

Յուսահատական ճի՛չն է այս , գայրոյթը՝
Արիւնտ դէմքով քաղաքակրթութեանց՝
Յաւերթութեան պատերուն դիմաց . . . :

Մ ու լ զ ն ու թ ի ն ս ան ձ ա զ եր ծ , զ ը լ ր ա հ ա պ ա տ զ ան կ եր ու ՛
 Ծ ը կ ա հ ի ն ն :

Հ ի ւ ս ի ս ա յ ի ն հ ո զ եր ն ա հ ա ՛ ար ի ն ն ա կ ա լ ՛

Ա ն ա պ ա տ ն եր ը ս ա ո ո յ յ ,

Կ ը բ ա զ ժ ա ն ան մ ե ու լ ն եր ո լ ,

Ու մ ի ջ ո յ ն եր ն ան ծ ա յ լ ր ա ծ ի ը

Յ ան կ ա ը ծ , յ ան կ ա ը ծ կ ը փ զ ձ կ ի ն ի ը ե ն յ խ ո Ր ու ն կ

վ Ն ը ք եր ո լ ,

Ս ա զ ա զ ու թ ի ն ս ն ս յ ա ը ը ա ծ ղ ի ա կ ի ն տ ա կ

Կ ը հ ե ծ ե ն :

Ա մ է ն ի ն չ վ լ ե ՛ ը ջ կ ը թ ու ի , ու ա մ է ն ի ն չ չ ը ք ա զ ու մ

Ա ղ ե կ է զ ,

Ու ա մ է ն ի ն չ՝ ս կ ը ս ու մ :

Ա ս տ ու ա ծ ա յ ի ն կ ա տ ա կ եր զ :

Ա ս տ ու ա ծ ա յ ի ն կ ա տ ա կ եր զ ՛

Եր զ ի ը վ ը բ ա յ : Փ ո թ ս ը ի ա լ ի յ ս ի կ ի ի ան ն եր ն ու ծ ո վ եր ՛

Ի ը ե ն յ բ ո լ ը եր եր ա կ ն եր է ն կ ը ժ ա յ թ ք ե ն , տ ա ը եր ա յ ի ն

ը ն ա զ ղ ո լ

Ճ ա կ ա տ ա զ ի ը ը ղ ա ը ը ու ն :

Ս ա եր կ ա ը ծ բ ա զ ու կ ն եր է ն

Ո ղ ը ե ՛ ը , ս ղ ը եր ան ձ ան ի թ

Կ ը բ ա ը ձ բ ան ան հ ու ն ու թ ի ն ս ն ղ ո ն եր ու ն . . . :

Մայրերը թող բըզըքտեն մազերն իրենց
դաւակներուն սեւ յօշոտեալ կոյտին վրայ,
դէմքերն իրենց արիւնի ու սարսափի թաթախեալ:
Ի զո՛ւր, ի զուր...
Հորիզոնները պէ՛տք է որ վառի՛ն
արիւնոտ դէմքով քաղաքակրթութեանց...:

Մարդի՛կ, մարդիկ, — քարերն ա՛հա արթնցած
կը մըռընչեն վայրալատին իրենց բարկութիւնն,
յայտնութեան բիւր ձիււորներն են կանգնած
կըրակուրոց զայրոյթով:

Էւոններն ա՛հա կը սասանի՛ն
ու երկինքներ կ'արձաւանդեն, կը թնդա՛ն:

Օ՛, տերեւները խանձած ծառերուն որ կը զողան
հորիզոնի մը վըրայ...:

Ծաղրանըկար անանուն ուր վայրկեանները ա՛հեղ
փըլուզումի արիւնոտ իրենց շուքն են հոն թողած...:

Օ՛, տերեւները խանձած ծառերուն որ կը զողան...:

×

(Անհուն խըռովք մ'հողտոյ մէջ՝

— ու անսահման բաղձա՛նքն այս, —

կըրայրութեամբ մը սեղմել կուրծքիդ, սիրով,

վիճակակից ս'ղջ մարդկութիւնը՝ աղբող

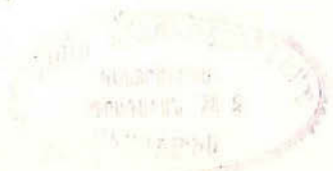
ողբերգութիւնն այս մըթին,

ճակատներուն վիրաւոր մօտենալ ու գըրոշմիլ

համբոյր մ'անկեղծ,

և կնճիռներն անոնց ջնջել աղնիւ բարկութեամբ:)

A 12987
II

Օ՛, բազուկներ, ձեռքեր խաչուած,
բարձրացուցէ՛ք ճտտագայթի մը նըման
դէմքերը ձեր հողեկան,
ձեռքեր անբիծ միլիոններու տառապող
բերէ՛ք կայծը խաղաղութեան...

Զարհուրելի արչան այս ողբերգութեան մը դաժան
կասեցուցէ՛ք այս եզրին...
Մօտեցուցէ՛ք բարձունքներու արևին
ճակատն այս մո՛ւթ մարդկութեան:

արդը կեցած իր արարչին դէձ
կարճես , պիտի ահա քրքրջայ...

Դող ճը ցնցող կը յառնէ
Քաղաքներէն եւ Հիւսքերէն դարերու ,
... Ու պրկընող ճ'իզերու ցանց ճ'ահարկու ...

Հիւլէներէն անհաշիւ ու տարերքէն կաղձըւած
Բըջիջներուն ճէջ ճարդոց՝
Անյիշատակ դարեր կան , ու ճարդկային ցանկութի՛ւն ,
Տարերային բընաղղներ ... Եւ Բաբելոն անաւարտ ... ,
Կառուցումներ երկնահուլ՝ ապառաժէն բարձրացող՝
Երջանկութեան ի խնդիր , հսկայ արշաւ , ուրական ...

Ու ճարդը նոյն ,
Այսահար ,
Կալանաւոր՝ իր ճ'իզին՝ աղատութեա՛ն , տեւումի՛ ,
Կը տառապի , կը կոտտա՛յ ...
Դարերը ճ'ինչ կը քրքջան . « Շատե՛ր եկան ու գացին ... » :

Ո՛ր անվախճան կատակերգը
Գոյացութեան այս փոքրիկ, սահմանավակ վայրկեանին,
Ո՛ր անըսկիլը ժամանակի ձէջ վառող
Կարճատեւ բոց, ու լրութեան ձէջ ձե՛ճ ճիչ
Համայնակուլ խըլըրտուծ:

Ու տակաւին —

Հորիզոնին վըրայ ճութ փոթորկումներ կը լինան,
Արիւնակալ ճիրաններուն վըրայ կան
Բաղում աչքեր անյաղուրդ,
— Ո՛վ ճանթէ . . .

Հորիզոնին վըրայ ճութ փոթորկումներ կ'որոտան,
Կ'արձագանգեն ճաճոնայլ տաճարներ . . .

Ու երկիրներ կը վըլին դեռ աղճուկով
Եւ կը կանգնին լայնախարխախ նոր բուրգեր:

Եւ հեռաւոր վայրերէն —

Անկիւններէն խաւարչալին,
Անկարեկիր, ձեր հոգիներ
Ատելութեամբ կը թառին անսահմանի կողերուն,
Բանակներու բաղճութիւնն իրենց դաճին պատշտանդան,
Ծեր հոգիներ անյաղուրդ:

Բայց ... պիտի դա՛յ, պիտի դա՛յ,
Անպըրէպ,
Արոյրէ շեղըր ճահուան ...
Ոսկեղօժ ու դօսացած այլ գանկերուն
Պիտի իջնէ ա՛լ ահեղ
Մահուան բըռունցքը հիմայ ...
Ու պիտի դայ, պիտի դայ
Արդար հարուածը ճահուան ...

Ո՛վ ճանթէ,
Պիտի անշուշտ թաւալի՛ն
Գըլուխ ի վայր ճարճիներն՝
Անեղբութեան ճը մէջ ճութ,
Անճանօ՛թ

Պիտի ինճան, ո՛վ ճանթէ,
... Բայց իրենց պլրկ ճիրաններով
Սեղճըւած
Այգպէ՛ս այգպէ՛ս
Ոսկեկոյտի՛ ճը վըրայ ... :

Կեցի՛ր:
Սահճա՛ն —
Անանցանելի:

ՄԵՐ ԱԶՊՈՐԿ

■ | ղըն'յն քաղաք ծիծաղկոտ,
Ողջոյն, քեզի, Մայր Տանար...
Հսկայ խոյա'նք, ասպառածի յաղթանակ
ու վարդագոյն, երկնակարկառ մեծութիւն...
ուր կ'աղօթեն այնքա'ն սուրբեր, այնքան բառեր,
խունկ ու ծուխ,
քաղցրահայեաց հրքեշտակներ, հրքեշներ
իրենց ուսերուն վրայ բարձած
կամարներուդ աղեղն հուժկու
ինչպէս նիգակ հաւատքի — երկընքի սիրտը խոցող...

Ողջո'յն, ողջոյն քո իջիդ
սաւառնոց միշտ երկնաւորի կողերուն...
Մինչ ոտքիդ տակ հաստանիստ
դարերն ի վար գլգլացող
Հոննոսի ջուրերն ահա կը լիգեն
մեծ խորհուրդը գանգուածիդ
ասպառածէ, հողածին:

Ու դարերով
 Հորիզոններդ ապրեցան հայարտութիւն ու հրաշք,
 շրկահիւններ արիւնի,
 հորիզոններդ հոսանուտ՝
 խաչածեւման պատարագ . . .

Ու բովանդակ ծանրութիւնդ է այսօր
 ֆունկերուս վրայ տենդահար,
 ու կարծես
 դէպի դաշտերը շուրջի
 մեծութեանդ ննջումէն
 կ'ուզեմ փախչիլ, ձերբագատուիլ պահ մ'արդէն . . .

Ամառն ամբողջ դիւքանֆ է, պուրակներու քագուհի,
 ամառը լոյս է, փռչի՛ նամբաներուդ վըրայ լայն
 ուր մեր ֆայլերը տենդոտ կը կոխոտեն
 ըստեղնաշարն ըսպիտակ երգեհոնին գիշերուան . . .

Յանկարծ սակայն կը նետուինք նորէն քեզի
 քափառումէ մը երկար:
 Լայնապատկեր հորիզոն մը մեզ իր մէջ կ'ընկլուզէ՝
 վայրկեան մը մենք քիթեռներ՝ քըպըրտացող՝
 աղեղիդ վրայ սրածայր . . . :

Հսկայ զանգուածդ մեր վըրան գիշերին մէջ կը քափէ
 սարսազդեցիկ բուրումներ,
 աղաւնիներ ըսպիտակ՝ ըխմերներու ծոցին մէջ
 դըրած բռն:

Ժամերն հատ - հատ կը կանչեն
սուրբերն իրենց ծանրադէմ,
ու կ'իյնայ
տարածութիւն մը լոյսի՝
խաւարին վրայ հոգեկան...:

Սըլացքիդ մէջ այդ հսկայ,
առանց, աւա՛ղ, կարենալ անջատուելու քու հողէդ,
դուն հողածին մարդկութեան
անմահութեան ի խնդիր անաւարտ նիզն ես ահա՛:

Ըսէ՛, ըսէ՛ մեզ ներքին փոքորկումները անհուն,
կանգնած ըսփի՛նֆս, յայտնութեան է՛ջ մը եղիր այսօր
մեզ,

ներքին աչքերը մեր բա՛ց:

Ու մըտածել քէ փուզումդ պիտի ա՛յդֆան ծանր ըլլայ
ժամանակին մէջ՝ օր մը՝
մահախունապ այս մարդոց
մարմիններուն վըրայ լայն քեւերուդ շեղըը նետած՝
բու լուութեամբդ այդ ննշող...:

Ըսփի՛նֆս տանար,
խորհրդանիշ մարդկային վըհատութեան, մեծութեան,
քո՛ղ համբուրեմ՝ քանդակագեղ քարերուդ
արեւն այգուն մէջ ամբան,
հո՛վը, հովը մեղմավագ, դըրասանգներն աղօթող՝
մարդոց համար որ վարն են
որ կը քալեն չես գիտեր ի՛նչ փոքրութեան
դէպ՝ ուղիներն անանուն,
դէպի խորհուրդը կեանքին
մարդկային...:

Հ Ո Վ Ո Ւ Ե Ր Գ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Սրկինաճուտ ծը հանդարտ, խղաղութեան հանգուճակ.
Անտառն այս՝ լուռ կը փակուի իր թեւերուն վրայ ճըթին...
Պատուհաններ հեռակայ, օ՛ր քաղցրութիւն սէրերու.
Ոսկեզանակ փոշիներ ու թիթեռներ ցայգային...:

Երկու աղջնակ դեռատի — աղանիներ՝ աղուական —
Փոքրիկ երգի ծը խազերն ահա կարծես կը ձայնեն...
Հողիւս ճէջ ճենաւոր սրբա՛ն խուովք, այս սրբա՛ն
Դառնութիւններ... Կը բացուին հեծկլտուճներ խաւարէն...

Իրիկնամուտ ձը լըռին, խաղաղութեան հանդուհակ...
Տարերբին մէջ հողիկս կըզգամ մերժում մ'ահաւոր:
Տարօրինակ հանդիպում. — ճակատագիրն աշխարհի
Այս անկիւնին կը թըլի ինձի ա'լ հեզնանք ձը խոր...

Բեւեռներէն իրենց սարսող հորիզոններ հեռակայ
Կը ձխըրձեն դանկիս մէջ ծաղրապատկեր ձը շքիտթ,
Շառաչածայն ովկեաններ՝ զըրահապատ բերդերու
Կմախքներով կը խաղան: Վերջին հեւքեր մահամօտ...

Մինչ դանկերէն ծանրաբեռն կը պայթին այգբան արլւն,
Աստղերն ահա կը գըծեն շրջանն իրենց հանապաղ,
Կը թաւալին երկնային լոյսերն հազար ձըզոններ...:
Յո՛յս ձը, յո՛յս ձը, գթութի՛ւն, արիւնախանձ ո՛վ Երազ...:

Իրիկնամուտ. լուռ գիշեր: — Խաղաղութեան ի՛նչ հեզնանք...:

«Մարդի պատուի էք եւ ոչ իմացաւ»:

Գարնանային ցայգերու
ըսպասումին պէս հիմա

անյագ ծարաւ մը լոյսի
եւ անձկութեան բազում քեւեր կը գալարին ուսերուդ...

Ինչո՞ւ
բառերն այդքան ծածուկ,
չարտասանուած իրողութիւնն
արգիւող շրքներդ
այսօր կը դողան...

— Արդ կը տեսնես՝
հսկայական երկիրներուն
խրժըլտացող փարպիներուն
քեւերն անծայր կը բացուին,

Ջուրերը գորշ
կը հազնին արծաթի գոյն
ու յամեցող, փայլերը մեր կը ձայնեն:

Եւ գիշերներն
կը դառնան լո՛յս բազմագունեան
եւ քառուղին քայլերը մեր կ'առաջնորդէ
սահմաններու քացալատ . . . :

Գարնանային ծառերու քեւերուն պէս
յոյսերդ հիմա
կը քպըրտան,
կը քնդա՛ն .

Լսէ՛, լսէ՛ . . .

Այնտեղ ուր կան
ծիծաղախիտ հըրէ աչքեր
մեզի նորէն պիտի տան սէր, քիչ մը աւել
եւ սպրեխու հանոյքը մեծ . . . :

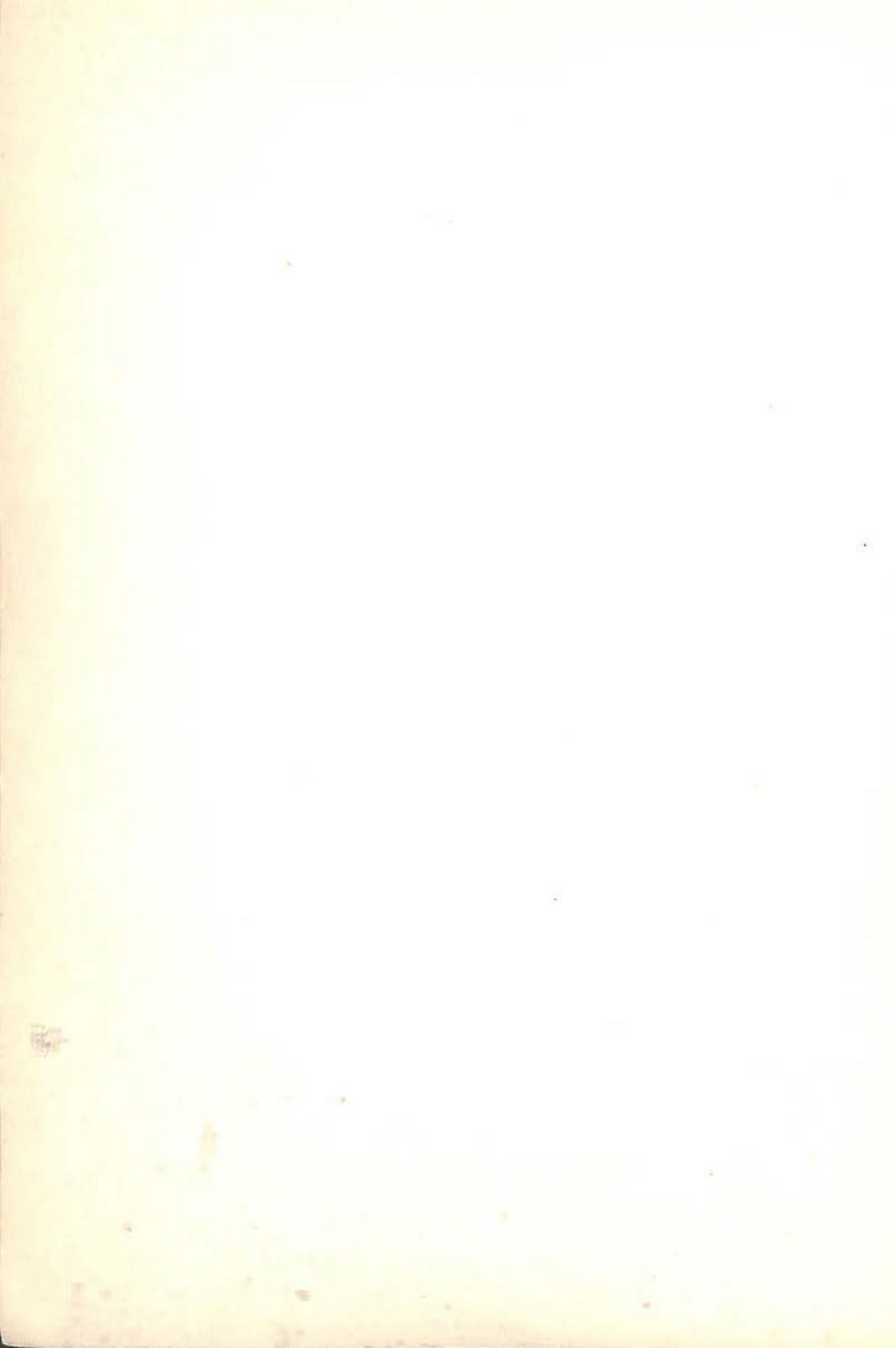
Հսկայական գալիքի սահմաններէն հեւացող
Ան՛ որ ահա պիտի գայ
պիտի ըլլայ հոգեկից
դաշունահար հոգիներուն մեր անպարտ :

Ան՛ որ ահա պիտի գայ
այս երկաթի ու ծանրանիւտ շեղջերու
փոշեքաքաւ կոյտերէն վեր,
պիտի ըլլայ իսկուքիւնը դարերու . իսկուքի՛ւնը
հոգեկան մեծ կոչումին :

Ան՝ որ ահա պիտի գայ
Հերոսական դափնիով,
պիտի ըլլայ
կենսամորոգ
ցնծութիւն :

Հոգեկան այդ յաղթանակին ընդմէջէն
շրթները մեր պիտի դառնան ցնծութեամբ
բաժակներուն կարմրաշիբ,
ծաղիկներուն, գեղեցկութեանց որ կ'անցնին
աննըշմար,
արժէքներուն, ու տըրորուած դէմքերուն ... :

Ան՝ որ ահա պիտի գայ
պիտի ըլլայ
Մարդը
լոկ :

ԳՐՈՒԱԾ ՍԵՆ-ԺԵՐՄԵՆԻ ՄԷՋ

I.

Եւրբ ճըտածում ճը կարծես
արտեւանին առաւօտեան արեւին...
(Ինչպէս կրնայ պատկերն ըլլալ՝
հողեկան այս վերելքին,
յարութեան...):

Արեւտող ու հեռաւոր՝ կը տեսնեմ
շրջանակէն պատուհանին զընացքի
կենդանացող գաշտանը կարգ այս օրուան,
ամառնայի՛ն Աէն-ժէրճէն...

Վայրկեանն այտակ՝ երանութի՛ւն...

Մինչ հորիզոնն անպարպիր

Զբրօղանաւ ճը հիմա

իր երկաթէ թեւերուն աղամանդէ շեղրերով

կը տանի գողն արեւին:

Երկին հեռուն, ճշուշի մէջ
(քաղաքն հրէշ, հաղարածեայ)

կը տարածուի, կ'օրօրուի,

ցըցելով մեր սրտերուն մէջ

Սաքրէ-Քէօրի եռագծբէթն սոլիտակ:

... Յանկապատէն պատըշղամին փառաւոր

պատմութիւնն իր անձատուց ըստերներու շարքը

կարծես կը նետէ:

Ու անպարփակ տարածութեան,

ժամանակին անցքը —

կարծես — հաղորդական հոգիներուն կը լեցուի:

Ու ծօտակայ անտառն՝ ինչպէս երգեհոն՝

համայնական իր նըւաղին մէջ առած՝

մեր էութիւնն —

ճառերուն հետ կը սարսէ:

Ու երկաթէ թռչուններ
կը կտրեն երգը լուսէ ճառագայթին՝
կանանչներուն ճէջ թաւիջ
Խըշըրտացոյ ծառերուն...:

II.

Անտառին ճէջ —
Խմբերգ ճը լայն, հեռաւոր...:

Պիտի խեղդեն, պիտի կարծես ընկլուզեն ճեզ
խենթութիւններն աչքերուն
կանանչութեանց ճէջ դարձոյ:

Մենք արեւին, տերեւներուն ու շուքին
կախարհութեանց բալսդ օրն ենք յաղթական...
Ու վայրկեանն այս վեհեախիկեան ջըրածոյն
նաւահանդէս ճը ծառերու թեւին տակ...:

Ու կը նեւեւ բոլոր ցաւերդ ու հոգիդ,
Չեւքից վըրայ թառած ճաճանչն է բեկբեկ
Որպէս վառող աղածանդ ճը հոգեկան...:

III.

■ Որչոյցն անձայր հեռացաւ: Եչքերուս ճէջ
կը ճընի կրակն անուշ հայուածքի ճը...
Ոսկեղանակ ո՛ր ժըպիտ ժամերուն ճէջ ու օղին:

Ու ես կ'ըսեմ — ի՞նչ կը ճընայ
ուղեղիւ սա բըջիջներէն տենդազար...
Մինչդեռ ահա՛,
Դըղըրդիւններ հեռաւոր
ու շարժումները ներքին
յանկարծօրէն պիտի գան
ու խուժեն խորքն էութեանդ:

Երբե՞մն տերեւ ճը գեղին, հլուսիտային հովին հետ,
ու բընական շարժումով բանի ճը նօթ սրտառուչ,
երբե՞մն զըղո՛րդ ճը յանկարծ
— ու կը բացուին աշխարհներ...:
Մղտրակներ անհանգարտ
ճարդոց գանկին ճէջ կ'առնեն
արագութեան իրենց խուլ
ու հեռաւոր տենդերու թափազարուճն անոպայ...:

Վերադառնա՛նք երազին...

Օրը պիտի ըստանայ կապարէ՛ք ձութ ղիճակն իր:

Վերադառնանք երազին...

Վայրկեանն չիճա բաբախող կեանք

յաւխտենութիւն

Արեւի սրտին:

■ ամաստեղական գիշերն այս ժամուն

երազ է ու կեանք...

Խաղաղութիւնն այս

աւազան հալոյ

զով ու լուսնահամ...:

Աստեղազարդ լոյս ու յիշատակի խորունկ լոյգացում...

Հեռաւոր ջութակ, հեծրեր որ կ'անցնին լարերու սրտէն,

ծառերու խարշափ...:

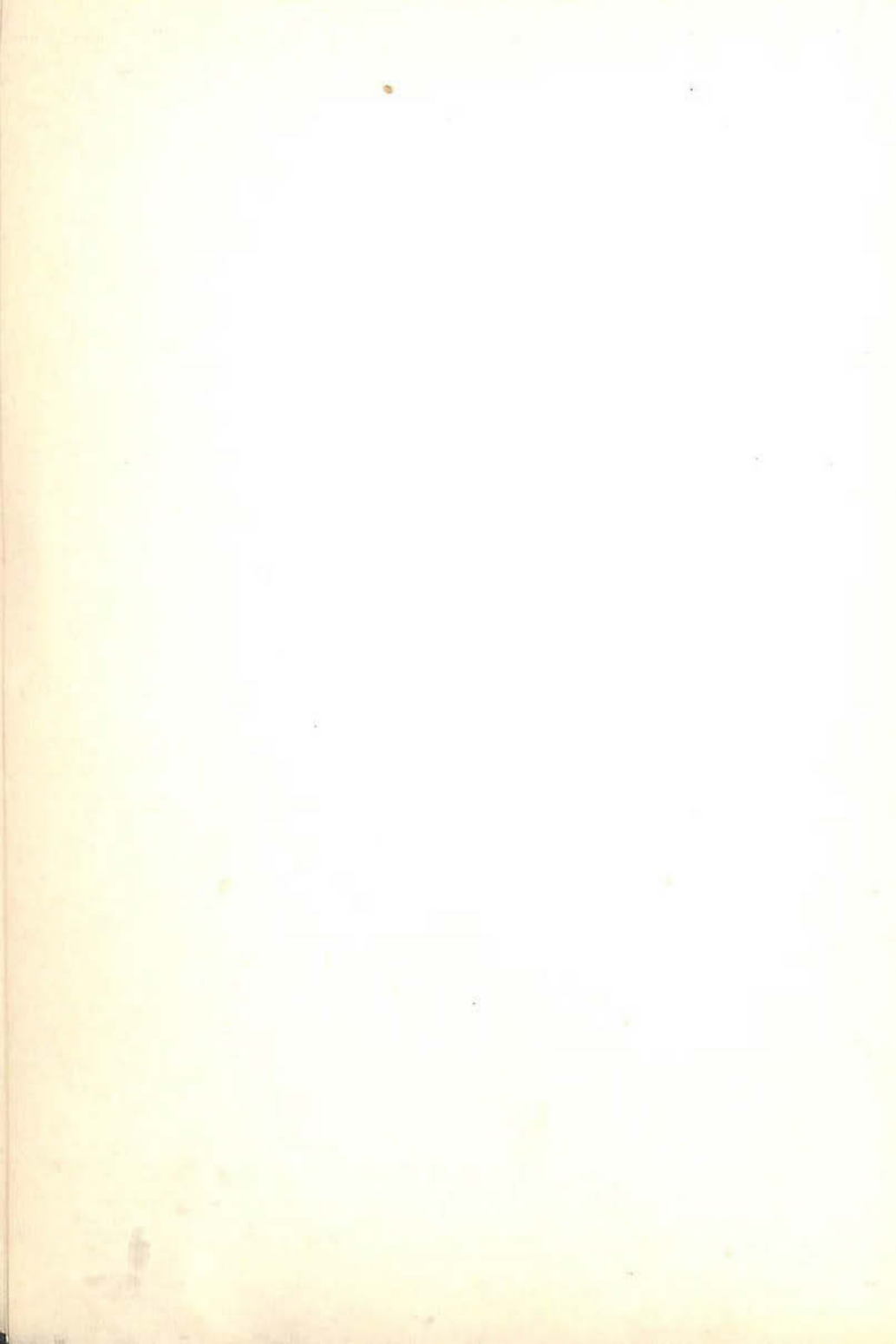
Տարիներու սարսո՛ւռ ձը քաղցր,

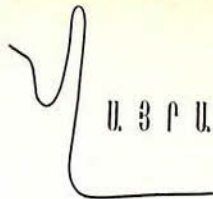
հեռաւոր.

ուրախութիւն ու զըծրութեան պատկերներ:

Կապոյտ սիրտը բաբախող այս գիշերուան
ձեր էութեան ձեջ արեգերը ճ'անկարելի ու կախարդ ,
կապոյտ սիրտը բաբախող այս գիշերուան...

Հաղար թելեր, հողիներու ակնարկներ
Տըխուրաչեայ երգեր կարծես խենթութեամբ
ժամերու ձեճ պատտաւին վրայ կը ցոլան
անհուն վայելք , ծաղկանդկա՛ր,
ու զարդարուեցտ հողեկան:

Ա Յ Ր Ա Ն Կ Ա Ր

րեկոյի ձէջ խորունկ ծով ձը վարդէ երկնքի
ձեղձ նրբերանդ կը ցանէ բարտիներու ձէջ հեռուն.
կը խենթենան, կը լողնան ճըտածուծիս արծաթէ
աղանիներն այս ժամուն համբոյրին ձէջ գոյներու:

Արձախուած նեա ձը ինչպէս շողեկառքին ձայնն յանկարծ
կը ճեղքէ սի'րան արեւին —

Տերեւթափ ու սարուուն
ձառե'ր, ձառեր կը թըռին շողեկառքին դալրոյթէն,
կանանջ շուքեր կը դառնան պա'ր ձը սրտին ձէջ ծովուն...

Օ՛հ, օհ, սարուուն այս ժամուն տարօրինակ խենթութեամբ
պլտի խեղդէ ահա զիս բազուկներուն ձէջ լոյսի...
Կեցի'ր, կեցի'ր, պլտի ես նետախիժ թեւին խելագար
վալրաշարժին որ ահա փոթորկավար կը հոսի:

ՎԱՅՐԿԵԱՆ

Արագներուն հեռուսր վայրանըկա՛րն այս կապոյտ...
Հազար ոստեր կը դողան, հազար լարեր օրօրուն:
Մինչ նայուածքէդ՝ աչքերուս պրիսճակին ճէջ յորձանուտ
ելեքտրական ջերմութեան կը յառնէ դող ճը խորունկ:

Ծովուն վըրայ հոգեկան՝ փոթորկացող այս պահուն
առադաստներն անձկութեան անձրեւումին ճէջ կ'այրին,
ու դեռ գոյներ՝ բոցավառ կենդանութեամբ ճը դեղուն...
Գոյացութեան, սէրերու այս ըլզլլանքն այգային:

— Լոյսերը ե՞րբ գրկեցին ըստեղնաշարն ըսպիտակ
նուրբ ձեռքերուդ, որ յանկարծ իմ ձեռքերուս տենդին ձեջ
կը պրկըլին լըուութեամբ ու կը հընչեն տենդահար:

Լըուէ՛, այսպէս բարութեամբ, բարձրացի՛ր իմ տենչանքիս...
Պիտի այսպէս ըլլայիր յաւերժական տե՛նդն անձար —
աստուածներու ոստանին բարձրացընող ո՛ր խոյանք,
տա՛ր թեւերուդ սահմաններն, ընդունէ՛ զիս, ե՛ս եմ, — կեանք:

ՎԵՅԵՐՈՐԳ ԶԱՐԿԻ ՄԸ ՊԱՏՈՒՀԱՆԷՆ

անգի ճը զարկը ճիայն:

Առաւօտները կուլան... Անձրեւին ճէջ աշնային
զանգի ճը զարկը ճիայն...:

Ու թռչուններ կը թռփի՛ն ,
անցորդներու անցքին վըրայ ճոլորուն՝
կ'իջնեն լըռի տերեւներ:

Ժամերու արփին անընդճատ...
Մխներյոյզներ ու ճերկ ճաւեր
անձրեւին ճէջ կը զողան...:

Քանի ճը նաւ՝

Կը գանդաղին գորշ ջուրերուն ձէջ Սէնի՛

Կամուրջներուն կճկըտամ:

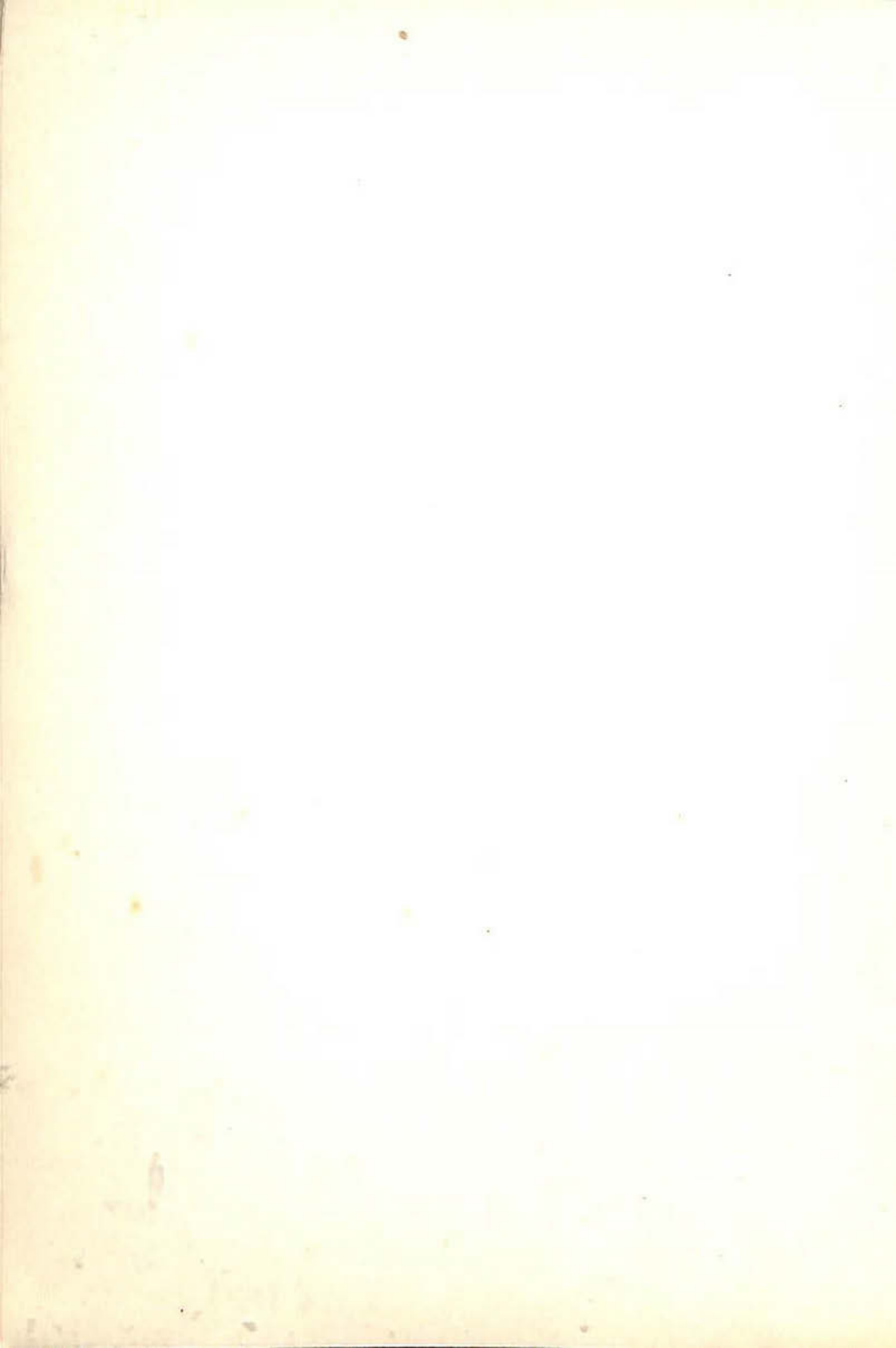
Եւօրեայ նոր պատարաղի ճը գողով

Ճուխերն ահա հընոցներուն անսահման՝

Երկինքն ի վեր թեւաբաց...

Պատուհանէն՝ յամերու վա՛ղբը ձկայն ,

Գաշտանըկար ճը գաժան...:

Յ Ա Ղ Թ Ա Ն Ա Կ

Հորիզոններ, հեռաւորներ, կատարներ...:

Ո՛ր, կը լըսե՞ս խրխրէնչիւններն անձանօք-

երկվարներուն յաւերժական,

Թեւատր...:

Եւ էութեանս պլեբիւն մէջ

Մեծ խրոտվ է, կենսացումի անյեղի ռաբլուրիւն:

Ամբողջ կեանք մը

Ամբոխներու մէջ սոօրեայ

Հաշիշներուն մէջ կեանքի

Փնտռեցի քեզ

Օ՛ր, անձկութեամբ ու անօքի աչքերով,

Արշաւեցի սահմանները

Երագներու անկարելի, սահմանները երկաթէ

Իրականութեան անողոք:

Ու քայլերուս արձագանգը հետեւեցաւ

Երկար առէն տառապակոծ մարմնոյս վրայ,

Եւ աչքերուս պարապին մէջ կար միայն

Հաշիշներու օրօրան

Ու տխրութեան մը դրոշմն...:

Այսօր ահա ուրախութիւնըս նոր է:
Ներքին ո'յժն է որ կըստկպէ զիս գոչել
Ուրախութեամբ մ'յաղթական
Ազատութի'ւնն հոգիի:

Թո՛ղ մարին լոյսերն այս
Ու խաւարն իր բացառող կոկորդին մէջ ուզէ.
Պարփակել մարմիններն...
Ո՛ր, ի՛նչ փոյթ —
Փարոսները ներքին
Կը վառի՛ն, կը վառի՛ն...:
Ու այստեղ՝ —
Ո՛ր զիշեր, ո՛ր խաւար —
Միտքն այստեղ լուսացունց ուղիներն իր բացած
Ներգոյակ ու նորոգ կեանքի մը յարութեամբ
Կը դառնայ լուսասիւն մ'հողէն վեր
Հորիզոնը փակող ուժերուն հակընդդէմ:

Ա՛յ այստեղ — ո՛ր զիշեր, ո՛ր խաւար:
Հոգիի ծալքերէն այս նետուած
Ալիքներն անյեղի զօրութեան
Կը վառի՛ն, կը վառի՛ն:

Որո՞նումի անյագուրդ
Քայլերն հիմա կը երնչեն
Սահմաններուդ մէջ ահա՛
Գեղեցկութի՛ւն, — ոյժ ներգոյակ,
Ատուածուհի՛ անասան:

Արեւներուդ լիագոր բացած կուծքն արոյրէ
Արեւներուդ՝ որ եղան հանգըրւաններ հոգեկան՝
Այսօր ահա կը կանգնիմ
Նոր աշխարհիդ կերպարանքին վըրայ լայն...:

Արդէն արիւնըս կ'եռայ, կը պայծառի էութիւնս:
Հանդիսաւոր վայկեանն այս
Ես կ'ըմբռնեմ եղբայրութեամբը տարերց՝
Տիեզերքին ընդհանուր:

Օ՛, փոխանցում լուսատուն...

Փարոսները ներքին
Կը վառի՛ն, կը վառի՛ն:

1938

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՊԱՐՈՒՀԻ

Վայրի պարտեզ մը կը բացուի մագերէդ
Եւ շրթներուդ ծիրանը մուգ ու կարմիր
Կը սարսըռայ աշնանահար,
Ժպտագիւն...

Երբ կը պարես,
Մարմինդ մո՛ւր, մարմինդ քա՛րմ է այնպէս
Ու վագրերու նըկունութեամբ հեզասահ,
Կիզիչ արեւ՝ հսկայական ճիւղերէն,
Տերեւներէն քափանցող,
Կարմիր հընոց՝
Հողին վըրայ անտառներուն վայրենի...

Օ՛, վայրի պարն է յայրատ,
Փարիզեան այս գիշերին մէջ,
Ողբերգութի՛ւն հոգեկան...

Աղիողորմ նիչերուն մէջ ջութակին
Հեռաւորի կարօտն ահա կը նայի
Ճամբորդներուս անծանօթ,
Հեռաւորի կարօտն ահա
Բոլորին մէջ, բոլորին հետ կը մընայ:...

Օրերն այստեղ կեդժ մարգրիտներն իրենց շարած
Ծանր օղակներ պարանոցիդ շուրջ կարծես ---
Իրականութեան շղթաներ...
Մինչ յովկիանոսն հեռաւոր
Իր նշմարիւս մարգրիտներն ափէ ափ
Շըռայլութեամբ կը նետէ:

Հիմակ հոգիդ որ մոլորեալ իր նամբուն
Հրկիզումով կը սարսուայ
Վերադարձի կատաղի երգն իր արդէն
Պիտի յանկարծ ա'լ պոռկայ:

Հայեացքդ խօլ, հայեացքդ մուգ ու խորունկ
Երգիդ սպլոռ ձեւերուն մէջ կը կազմէ
Հոգեկան բիւր խարոյկներ
Բազմագունեան,
Ցաւատանջ:

Օ', ասփրիկեան պարուհի',
Փարիզուհիդ որբութեան,
Գիշերներու կեղծ խրնդութեանց հի՛ր ծաղիկ...
Մեկնի՛լ, մեկնի՛լ
Առագաստին վրայ երազիդ
Դէպի ծովե՛րն այրեցեալ,
Գիշերներո՛ւն լիալուսին ու կապոյտ
Եւ վագրերու նայուածքներով աստեղուած
Հըրաշագե՛ղ անտառներուն,
Բընութեա՛ն:

Ու ո՛վ հըրաշֆ...
Կշռոյթն սիսա ձեւերուդ
Այլափոխուած՝ պաշտամունքի՛ նըշմարխո՛
Բնութեան ծոցն հայրենի՛
Դաշնակութեանց քընարով...;

Գ Ի Շ Ե Ր

Գիշերն այսօր՝ յառաջացող սեւ ալիք՝
Աչքերուդ մէջ կը վառէ կարմիր լոյսերն իր մահուան :
Պողոտաներն անյատակ՝ ըստուերներով ծըփանուտ
Խորհուրդին մէջ, օ՛, կուլան
Մութ, կապարէ աներկինք ողբերգութեան մը նըման :

Սուր են վերքերն արիւնող...
Անցեալի մը ծանրութեան ննջումը դեռ կը յածի :
Մինչ վաղուան դէմքը կարծես
Յուրտ աստուծոյ մը նըման
Անկարեկիր ու դաժան...

Դէպի ներքին աղբիւրներ ու դէպի լոյսը ներքին
Հայեացքդ հիմա կը փնտռէ նրբուղիներ մութին մէջ...

Մայրաքաղաքն սհաւոր իր ծալքերուն մէջ խաւար
Ծըւարած մեծ չըզիկի գանգուած մըն է չարագոյժ:
Օ՛, հիւանդներ, գերիներ, սովահար խո՛ւմբը մարդոց,
Անօթութեան ուրուական մը կը քափառի ամէնուր:

Եւ սպագան ու անցեալն կը խտնըւին ա՛յ այստեղ,
Այս ուղիէն քարքարուտ, արիւնելո՛ւլ, սողալով
Պիտի ամէն ոք քալէ՛ կորաքամակ ու նրկուն,
Իր մեղքերով բռնաւոր ու գալիքէն դողահար...:

Դէպի ներքին աղբիւրներ ու դէպի լոյսը ներքին
Պէտք է հայեացքդ արդ բանա՛յ նրբուղիներն իր լուսէ:

Փ Ռ Խ Ա Ն Յ Ո Ւ Մ

Յառաջացող հոգեկան ներքին ալիք, փոքորի՛կ,
Որ կը դառնայ՝ խաւարին, փայլատակման մէջ հոգւոյդ,
Ըստուերներու պարին հետ՝ խուլ եռացող բարկութիւն,
Փռքիկ գանկի մը մէջ սո՛ւր, խեղդըւած ճի՛շ մը ան-
բոյք:

Ժըպիտըդ լա՛յն է սակայն... Անկարեկիր ակնարկիւմ
Պիտի ա՛յ ոք վերագրէ քեզ գալարող տաժանքն այս...
Երէկն այնքան մը շուշու՛տ է հայեացքիդ մէջ ու դեռ
Առաւօտները գալիք նըշույն իրենց լռի բացած...:

ՔՐՔԻՉ ՅԱԻԻ

Դեմքեր բիւրաւոր, առասպելական լոյսերով օծուն...
Այս ի՞նչ գիշեր է...
Կարծես կը պոռթկան Մեծ-Պուլվարներէ բազմութիւն-
ներ լայն
Իրենց աչքերուն ելեփորական արտակարգ հլայծեր՝,
Բազամաճայն ժեղով եւ ուրախութեամբ...

Ու ժրպիտներ շող՝ կը վարդագունեն մթնոլորտն հիմա :
Ժըլտորի անվերջ երաժշտութիւն, ցնցող, տիրական... :

Ի՞նչպէս կծկում մը ցաւի
Կ'արշաւէ ներս մարմիններէն...
Կ'արթննայ յանկարծ միտքերուն վըրայ հըրէշը
վաղուան,
Անըստուգութեան...

— Ինչո՞ւ համար տխրիլ բայց...

ամէն կողմ տօն է աժան,

Աբթիւսալիթէն կը ձայնէ իր յարաշարժ լռյսերով

Աշխարհի չորս ծագերէն՝

Սաւառնակի հանդէսներ, բնաջնջման նոր գիւտեր,

Ու միմիայն մարդկային լսողադուքեան նըվիրուած...

Խաղաղութի՛ւն ըլլայ արդ:

Ու կը միանանք, անգիտակցական ներմըդումի տակ,

Գիշերուան դանդաղ, լայն կռիակներուն

Մայրաքաղաքի

Մարդկային ծովուն:

(Ու կը նայիմ դէմքերուն, —

Յանկարծ կըծկում մը ցաւի կը վերածէ ա՛լ զանոնք

Խորհրդաւոր բոցերու...

Մինչդեռ ուրախ կը նըչան, կայծկըլտա՛ն նոյն

աչքերն):

Ուրախութիւն չէ՞...

Ամէն ոք այստեղ իր հրնուանքն ունի.

Եւ շատեր գինով՝ հեռու վայրերէն եկած են իրենց

Բաժինը բերել:

Եւ դեռ քիչ առաջ, քատրոնի մը մօտ՝
Ի՛նչ գաւեշտական զէմքեր ապշահար նոյն անցորդնե-
րէն՝ տեսանք տատանող
Որ նոյն վայրկեանին ելեֆորական խողովակներէ
Կանաչի ներկուած, կը նմանէին պրոնզէ ժանգոտ,
Խենթ դիմակներու...

Նոյնքան ներկըւած
Կարմիր երկընքի մը ֆօնին վրայ:

Կը կարծես լըսել հեծկըլտուքի՛ ճա՞նցն:
... Օ՛ր, այդ գինիի յարդումն է միայն, որ կը կարկաչէ
Խաղարաններէն մինչեւ հակատներն հսկայ շէնքերու:

— Սակայն իրական նո՛յն ցար խորունկ
Ու տարբարութունող այս ժպիտներու անսահման
գաւեշտն,

Անորակելի այս հերոսութիւնն ապրելո՛ւ տենդին,
Շարժող, անանուն սուտերներու հետ
Մեզ կը քրջա՛յ՝ բռցէ յարաշարժ կոհակներուն մէջ
Մարդկային ծովուն
Մայրաքաղաքի...

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՀԱ ՔԱՂԱՔԻՆ ՎՐԱՅ...

Երեկոն, ահա քաղաքին վերայ
կարմիր թևերով:
Կ'իջնեն ջահեր
հողիններուն,
պողոտային վրայ լայնաթև...:
Այտուղ դէմքերը կը սահին բազմութեամբ,
ու կտաքերը կը սահին ուղեղներուն վրայ մեր:
Օ՛, արեւներ մանրանդկար
և հրբալաս և յողնած
ապակեայ բիւր դունդերէն թալբրտացող՝
բանտարկեալ թռչուններու բախիւնով...:

×

Կը յիշեմ դեռ իմաստը մութ բառերուդ,
հրայրքոտ ու այնքա՛ն մեղմ,
հո՛ւվը, հովը որ կը սուլէր, կը սարսռա՛ր
մեր ստերուն տակ կարծես
չունի մը պէս անսրեալ...:

Ու կը յիշեմ գոլորշին յիշատակին այն դժնէ . . . :

Ապրելու տենչն այն ատեն՝
 աչքերով լայն ու թափանցող տեսիլքով
 ուղեղներուն մեր կը բանար
 իր կրակէ տափաստաններն
 կը սլաշարէր մեզ դաժան ու անյագուրդ զօրութեամբ :

Քաղաքներու բազմութեանց հետ՝
 որոնց կրծող թշուառութիւնն հողեկան
 կ'ոռնայ իր ցաւը կարծես՝
 տիրանալու
 իր լոյսի եւ շնչելու իրաւունքին ,
 մեր հողիններն անսըւաղ
 խօլ տենչերու աղեղն իրենց կը ձգտեն :

×

Հեռուներէն դեռ հնամեայ կոթողներ ,
 տաճարներու ստուերներ , հիւսիսային քամիին տակ ,
 գիշերային սարսափին ,
 կը զետեղեն զանգուածն իրենց
 ուղեղներուն մեր զանխուլ . . . :

Մ'ինչգեռ կեանքեր կը փչըրին խուլ աղմուկով,
 ու կը կանգնին լայնանխտ հազար բուրգեր
 ու երկնաքեր հսկաներ . . . :

Եւ աստղերը կ'իջնեն վար
 իրենց անզուսպ ու մտրակող բախիւնով
 ու անյեղլի մասնակցութեամբ տարերց :

Որքա՞ն դժուար է սէրն այս
 համայնակա՞ն, անպարփակ
 որ կը կապէ զիս մարդկութեան մը արխուր . . . :

Հոգիս՝ անտառ խորհրդաւոր
 իմ հոգիս,
 արեւներու հանդրբուն արդ միայնակ խոկացող,
 Բեւեռային արարչական լըռութիւն :

Քերթովի ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Հանդիպումի ջերմութեամբ
Ու համբոյրի մը նրճան
Կը բաղեմ երգն իր էջերուն
Իը ըստուերով գիրկընդխառն:

Մըտածումիս մէջ գինով՝
«Ան բացակայ՝ ան չկայ...»
Եւ իր հեծիւնն է միայն
Պիտի արդէն հեծկըլտայ...

— Ի՞նչ քաղցր էր օրը գարնան
Երբ հորիզոնն անլրադարձ
Աչքերուդ մէջ կը վառէր
Դողացող բոց ու քերթուած:

Կը քալէինք անշըշուկ
Արահետէ ծը զըժուար,
Խիճերուն մէջ ճեր սիրոյն՝
Կորած հետքի ծը համար...

Այօր կրկին կը դառնամ
Ճամբաներէն այդ լուսէ՝
Աւելի ճերկ ու ճինա՛կ,
Աւելի գժբա՛խտ գուցէ:

Արդ... ի՛նչ յուզում հողիէդ
Կը յամենայ ձեռքիս մէջ,
Ու ձեռքիս մէջ կը կաթի
Արիւնդ ահա էջ առ էջ...:

1937

ՏԱՐԱԳԻՐ ՏՂԱՆ

Շրթներն անոր դողացին — տեսաւ քրքիջն երբ մարդոց...
Երկիրներէն հեռաւոր մինչ ան բերաւ մարմինն իր
— Բազմաչափար մանկութիւն ու պարմանի բազմախոց —
Երազներու եւ կեանքի ծարաւի սէրն իր աղուոր...

Տարիներէն՝ իր չարքաչ ձեռքերով ան կը խըլէր
Ապրելու պարզ իրաւունքն: Երջանկութեան շողն անդամ
Երբեմն անոր խոյանքին մէջ բռնրւած թռչունն էր...
Եւ լուսեղէն ուղիներ կ'ակօսուէին յաղթական:

Հեշտութենէն երազին գինով էր ան: Ըստիտակ
Որքա՞ն սէրեր բացուեցան, ծոթրինարոյր մազերով՝
Իր նայուածքին զարնան մէջ, ո՛ր, մայիսեան խնդուն վարդ,
Նըւերեցին մարմիններն՝ իրենց խի՛նդը՝ թարմ ու դով...:

Արեւահար իր դէմքին ես կը նայիմ ընդերկար,
Ողխականն այդ անուշ նայուածքին ի՞նչ տըխուր է...
Պիտի աչքերն իր խըլեն կարծես այնքան հրայրքով
Ա՛լ հեռաւոր, կորուսեալ երջանկութեանց ստուերներն:

Արեկոծմանց ընդհանուր, յորձանքներուն մէջ ներկայ
Կը բարախէ արիւնն իր ա՛յնքան կարօտ, ա՛յնքան սէր,
Որ պիտի օր մ՛ըստանան ձեւն իր խոշոր երազին
Բլուրներով, դաշտերով ու բնութեամբ հայրենի:

Գորչ ջուրերուն մէջ հիմա այս դիչերուան յամբընթաց
Մըտորումն իր յուսահատ կը բարձրանայ, կը մեռնի...
Հեռուն՝ լոյսի կըտորներ կ'անձրեւեն դող մը տըխուր
Ու նայուածքներ անծանօթ կը հարցընեն. «Ի՛նչպի ս՞եր...»:

ՏԱՐԵԴԱՐՁ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ես վերստին կը տեսնեմ —

Ամբարտակներ՝ կային հոն, ու կառուցուած դիրքերու
Օձապըտոյտ նոր ցանցեր...

Հայաքաղաքն անանուն տենդի մը Վէջ կը սրկէր

Իր մըկաններն՝ աղևզի սըլացումին անտայ... .

Գերբընակ'ան, անաղմուկ արտորանքով բարձրացած

Ամբարտակները կամ ջիդ՝

Կըրանիթէ կուրծքն իրենց կը լանային կրակին դէմ,

Ու ես կրկին կը տեսնեմ՝

Դէմքերը խիստ էին հոն, դէմքերն ուրախ վճռակամ:

Ողեւորեալ խենթութիւն մը մահուան հետ կը խաղար...

Ու այսօր ալ դեռ կրակի, քանդումներու զետեմտակ
Դիմադրութիւնդ աննըւած
Արիւնիդ մէջ, պրկըւած դնդերներուդ տակ հիմա
Ամբարտականքն իր լարած՝
Կը մըխըրճի՛ դալիքի եւ դարերու կողն ի վեր :

Ու բարասիւնն հողիիդ, հերոսակա՛ն ժողովուրդ,
Ներկայութիւնն իր ահա կ'արձագանդէ, կը հնչէ՛ :

ԵՐԿՐԱՆԿԱՐ

Հընոցներու բո'ցն է կարմիր՝ աշխարհներուն կը նետուի :
Որպէս դաժան ու երկաթէ տառապանք :

Մեքենաներ՝

Ամբոխներու սիրտն իրենց աւտաներով արիւնսդ :

Ակոտաներու դարձիդարձ պըտուաքին մէջ կտպարըւած

Հողին, հողի՛ն մարդկութեան... :

Գաղաքներն արդ աչքերով անանական դեռ կ'ոտնան,
Ժամերն հատ-հատ կը մեռնին թոչուններու նըման մուրձ
Ու կ'իյնան վար զարնըւած :

Կը դըղըրդան կառաչարներն ու հսկայ կամուրջներէն կուգան
վար :

Սուլումներու մէջ ճըչող

Ծխնելոյցի երկնամերձ դաշտանըկար ու ժըխոր...

Ո՛ր , ամբոխներ ,
Որ կը թափէք ձեր հողւոյն ողջ ծանրութիւնն հողւոյս մէջ . . .
Անցնող ժամերն անպայման
Պիտի բերեն ձեզի նոր յոյս մը — ահա՛ Երեկոյ . . .

Գետեղերքէն՝ երկարող պիտի անցնիք դիմացի
Անկիւնի պառը «Էջմուալ» :
Պիտի այլեւս յողնաբեկ ձեր կողորդէն անցնի վար
Աժան գինին որ փայտէ ու անվընաս նիւթերէ
Կը թոքի , ու տանի ձեզ քաղցրութեամբ
Երջանկութեան դռներուն . . .
Ու հացը որ ձեր առջեւ ունիք հիմա
Մի՛ կարծէք որ գարիլի ըլլայ հաց —
Քիմիական շատ նրբին ու ճերմակ նիւթ է միայն
Որ կարենաք շատ ուրախ
Աւարտել օրն հետագայ
Ու քիչ առ քիչ օրօրել ձեր հողին . . . :

Բաղմուտեան մէջ
Վայրավատին հայեացքով յամեցող
Եղբայրնե՛ր ,
Կը ճանչնամ ձեզ . . .
Ողբերգական աչքերով՝
Դուք որ հիմա աշխարհի մութերուն մէջ կը շնչէք
Անկիւնադարձ օրերու սարսուռն այս ,

Պուք որ օր մը հեռաւորի արեւներուն մէջ ծընաք
Սրբնգահար ցորեններու շոյանքով արբեցած
Ու հրճուեցաք աշխատանքի եւ ձեր հողին համբոյրով,
Եւ որ արդէն հաւատքն ունիք դալիքի
Ու կը պահէք ուժը դեռ հոգեկան ձեր պարողութեան՝
Պիտի ճանչնաք ակնարկիս
Դառնութեան մէջ դուք ալ զիս՝
Վստահութեամբ փոխադարձ,
Ու վիրաւոր հողին ձեր
Պիտի գիտնայ բարձրանալ
Տարիներու բարախուն վաղքին վրայ ըաջութեամբ:

ՄԵՐ ԵՐԳԸ ՅՆԾՈՒԹԵԱՆ

Աշխարհի լայնածիր կողերէն
Կը հասնին սրտիս մէջ դանդախներ,
Կ'արձակուին հրթիռներ ու ջրվէժ —
Ու կեանքի աղաղակ փայլակող...

Եւ յանկարծ հեռաւոր սահմաններ
Կը բանան ինձ տեսիլքն հայրենի...
Խուժիւնս է ահա կը նետուի
Օրերու յաղթական վերելքին:

Կ'ըսէի ես ինձի հրճուադին —
Պիտի դա՞ն, պիտի դա՞ն օրերն իմ.
Մովերէն, ծագերէն անցնելով
Թեւերուն վրայ ստոյգ Երազին...

Օ՛ հէ՛յ, հէ՛յ, կորընթարդ սարերէն
Այգային բոցազեղ գոյներու
Բարձրացող պա՛րն է վառ մեր երկրին...

Հմայքի՛ մեր երկիր, հոսող բո՛ց,
Վայրանկար տեսիլքի լրական.
Գոյներու կարկաչի հաւանուող
Կը հնչեն բարտիներն արքենի... .

Կը նետեմ իմ ահնարկս արեւին
Վառվռող շէներուն տօնական —
Արեւի ու կեանքի խնջոյքն այս
Կը յորդի՛, կը յորդի՛ խնդութեամբ... .:

Ու շէնչող եռուզեռ, կառուցս՛ւմ... .
Կը շարժին բազուկներ պերճազեղ,
Աշխարհի փոթորիկին յանդիման... .
Կը կանգնին նոր կամքեր ուղղածիդ,
Պալատներ, երիտասարդ սերունդնե՛ր,
Սերունդնե՛ր սրատանի... .

Օրերուն հետ ահա, սերունդներ
Իրենց ողջ էութեամբ պիտի դան,
Պիտի դա՛ն տարածել նուաճումն
Մեր մտքին ու ջղուտ մեր բաղկին... .
Աւելի լայն շունչով մը ղինուած
Պիտի տան աշխարհի ծաղերուն
Իրենց ձայնն յաղթութեան :

Նայիրեան բարձունքներն են կրկին
Մատուցուող՝ կեանքի մը վերաբարձ :
Օ՛ հէ՛յ հէ՛յ կատարուած յաղթանակ ,
Ֆնծութի՛ւն ու խայտանք բոցավառ
Սրտին վրայ մեր Նրկրին :

ՍՏՂԻԿԻ ԱՐՁԱՆԵՆՆ

ԱՐՁԱԿԵՅԻ մագերդ ահա
Արեւներու ջինջ համրոյրին,
Որ կեանքին երգը բարձրանայ
Ալիքներէն անոնց մըթին:

Թող մերժէ՛ ձեւդ ա՛լ գերագոյն
Ամէն շարժում արուեստակեալ .
Ան վայրկեանն է լուռ ու անհուն
Յաւիտեանի՛ մը կերպընկալ:

Պիտի հըպին բազում ձեռքեր
Անահտական լոյս կոնֆերուդ,
Եւ ուրիշներ՝ դեռ անհամբեր՝
Ռեզեն խել կեանքդ հոսանոստ...

Սակայն ընտրեալներն անանուն
Ա՛լ պիտի գան օր մ'անպայման
Վառել կնդրուկն իրենց հոգւոյն,
Զոհուի՛ր՝ ձեւիդ ուրախութեան:

Ու հըրաշփին յայտնութենէն
Յայնժամ անոնք բող հաղորդուի՛ն —
Երբօր շրքներդ արտասանեն
Բանն արուեստին աստուածային...:

ԺԱՄ ՄԵՆՈՒԹԵԱՆ

Ժամ մենութեան, խորհուրդ մեծ...
Արարչական տիեզերք,
Սահմաններուդ վրայ հողիս՝ իշխանական այրուձի՛
Կը բարձրանայ վեհութեամբ:

Ներքին աշխա՛րհ մը բացուող իմաստութեան արեւին,
Ամենալայն պատարադ, ու խորութեա՛նց յարութիւն,
Եղեմայի՛ն ճրգահաս:

Ժամ մենութեան, ովսաննա՛ շնորհներուդ անհամար:
Կեանքն է այստեղ, ըստեղծագործ ու ներքին,
Գերադրական իր ձեւին մէջ
Կը տարածուի՛ յորդառատ:

Աչքերդ այստեղ թող լողնան առաւօտեան լուսին մէջ.
Վայրկեաններդ դարերո՛ւ տեւողութիւն զղենուն,
Ու բարձրութեանդ վրայ կուռ, մեծ օրհնութիւն մը յայնժամ
Սփռէ՛ թեւերն իր անհուն:

Ժա՛մ մենութեան... խորհուրդ մեծ...

ԵՂԲՕՐՄ՝ ԽՈՍՐՈՎԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այց ճը՝ այրող յիշատակիդ...
 Ու կը դողայ սիրտըս նորէն
 Վիրաւոր՝
 Ճածբաներուն վըրայ հին:

Անպարազիր առեղծուածն է ահա՛,
 որ հարցական ճագիլներով կը ձայնէ
 անձանօթի դռներուն...

Եւ նոյնացած յաւիտենի հետ՝
 Մա՛հն է ճիայն որ կ'երդէ յաւերժութիւնը կեանքին:

Մանրութի՛ւնը անձանօթին լուծեան՝
 ուր կը խողայ հողին ճռայլ ճանթէի:

Այց ճը այրող յիշատակիդ.
 եղբա՛յր իմ,
 Ահա շրթներդ հառաչանքով ճը լըռին
 հեռուներէն,
 վերջին անգամ ճրճնջեցին բարութեամբ
 քանի ճը պարզ անուններ...
 Եւ ինկա՛ւ
 Ա՛ստղը դժբաղդ, երկինքէն:

Թերեւս հանգիստըդ վերջին
պիտի ըլլայ շատ թեթեւ
տառապանքէ ահօսուած հոգւոյդ վերայ անազարտ։

Ու ողբ չունի՞մ եւ ո՛չ արցունք —
ինձի անպէտ կը թըւին...
Սիրելի՛...
ըստօյիկեան ժպիտդ այդքա՛ն բարի է։
Այլեւս ի՛նչ ողբ եւ ի՛նչ արցունք...
Այլ մեղճութեամբ,
Գաղտնօրէն
պիտի օր մը միանա՛մ
հոգւոյդ թիւեղ վերելքին։

1941

ՎԱԶԳԻՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

Et si notre âme a valu que lque chose, c'est qu'elle
a brûlé plus ardemment que quelques autres.
André OIDE.

Պիտի այսօր ճուրջե՛ճ բարկութենէս ու ցաւէս...

Քարափներուն վրայ սա՛ — կարծես երէկ էր միայն —
Որ մեր քայլերն անուպայ կը հնչէին ծանրօրէն,
Կը բարձրանար կիրքը՝ մեր երիտասարդ տենչերուն
Ու փոթորի՛կ էր մրմունջն ու մեր աղօթքը՝ գոչում:

Եւ, ճըթութեան պաշերուն, ընկըրկումի վայրկեանին
Կը բըռնկէր աչքերուդ բոցին մէջ նոր թարմութեամբ
Սերունդի մ'ամբողջ հոգին՝ ազատատենչ ու հըպարտ՝
Գեղեցկութեանց սիրահար, երիտասարդ ու անոք...

Պատկերդ ահա բանդակեայ կը ստանայ արդ հողույս մէջ
Եռացող տենդ ու հոգի ու պոռթկացո՛ւմ առնազնդ,
Կեանքին վրբայ հասարակ արհամարհա՛նքն իր նեւտող,
Ճամբաներէն քարքարուտ ճապըլցող ծիրն իր դըժուար:

Պիտի այսօր ճըռնչե՛մ թափութենէս անողոք՝
Կը ճըտածեմ երբ՝ այնքա՛ն կարելութեանց վրայ պարտե՛սլ,
Կը ճըտածեմ մանաւանդ քու վաղա՛հաս մեկնումիդ՝
Աներկեւան ու հրպարտ՝ ո՛ր Շուշանեան սիրելի...:

1942

ՎԵՐՁԻՆ ԸՆԾԱՅ

Ամէն վայրկեան կը մեռնի եղերական իր մահով...
Մինչ օրերը կը թաւալին — դեռ կը քալե՛նք կը քա-
լենք...

Մեր շուրջն ահա ըստուերներ
Անյադօրէն կը բանան իրենց ձեռքերն աղբիւրին
Սուր պապակով,
Ու մինչ շատեր՝ յամեցող
արբեցութեանց, կախարդանքի ստուերին...
(Միծաղն անոնց այնքան թեթեւ է, յիմար,
Լիահաղաղ իրենց ձայնն
Երբ կը նետեն իշխանութեամբ ցանուցիբ
Բիւր խեղճութեանց վըրայ մութ:)

×

Ու այս բոլոր ձայներէն արուեստական ու տըխուր
Թոյներէն այս տարածուն
Պէտք է ծըծել, ըստանալ կեանքի ծըւէն մը ապրող,
Օ՛, մինչեւ որ ուղեղներուն մեր հանդի
Մեքենայան տըրոփիւնն
Այս օրերու դերութենէն ձերբազատ:

Արդ ծըծումբի ու մազութի թանձրացող
Գոլորչիներ կը փակեն լոյսն աչքերուդ
Ու տարածամ վերջալոյսներ կը լողնան
Լուռ հութեանդ ալքերուն մէջ երկնային...

Ու պարտըւած դիտակցութեանդ պայքարէն,
Տառապանքէն անօթութեանդ հոգեկան
Կ'ուզէ: խնդալ, դեռ ծիծաղի՛լ դառնութեամբ:
Մինչ աշխարհի մէկ հեռաւոր անկիւնէն
Ու հեռաւոր ճանապարհի մը ծայրէն
Կը կանչեն մեզ տառապակոծ խուլ ձայներ...:

×

Օ՛, ուշացանք կեղծ լոյսերու տակ փայլող
Քաղաքներուն ու մայթերուն վըրայ խուլ...
Անանական խնձոյքներուն աւօրեայ
Մենք կառչեցանք մերամաղձոտ ժպիտով...
Օ՛, ներեցէ՛ք այս շրտայլ
Յիմարութեանց անօդուտ:

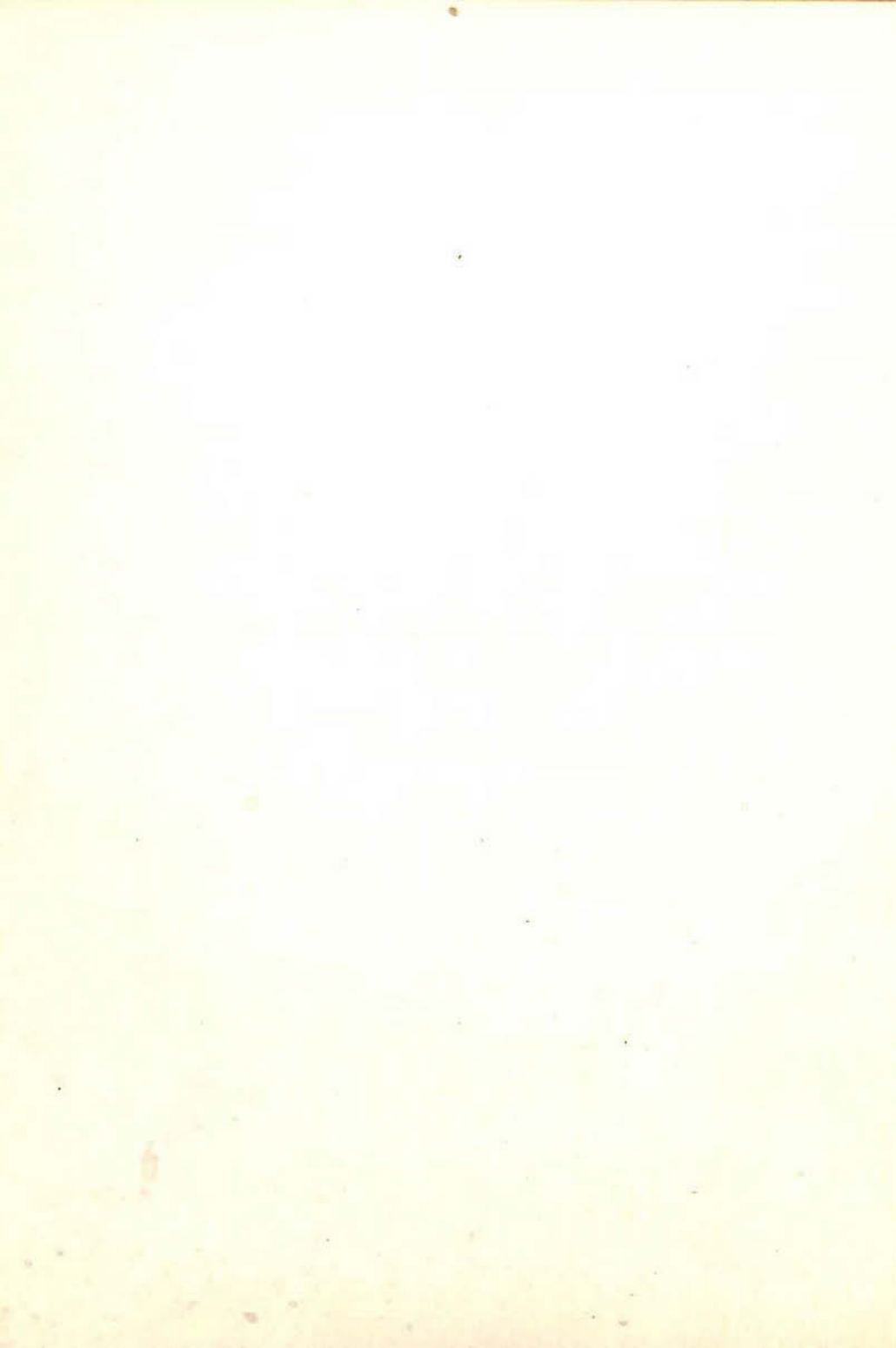
Մթնոլորտներ կային որ մեզ փակեցին
Հայլիներով, թաւիչներու կաշմիրով
Շըւայտութեամբ, նըւաղներով, դինիով: —
Բաժակներէն ծիածանուած, նրբերանդ
Գոյներն յորդող դինիներուն
Տուին դիւթիչ եւ ընդելոյզ երազներ
Մեք աչքերուն:

Ու ներեցէ՛ք մեր մըռայլ յիմարութեանց անանուն...
Եղբայրական հոգիներուն կը բաշխե՞նք
Ինչ որ մընաց՝ մեր ափին մէջ՝
Անվաբան:
Արդելափակ պատերն արդէն կը քանդենք...
Տարածութիւնն ազատութեամբ ճեղքելով
Եղբայրական հոգիներուն կը բերենք
Ինչ որ մընաց մեր հողոյն մէջ
Անաղա՛րտ:

ԱԺԱՆ ՊԱՅՅԲԱՐ

ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԹ

Սարսուռ ծ'աննուած՝ հիւսքերու ճէջ խոր
Ուր կը դալարին ուժերն առտուան, —
Առաջին ե'րթն է պայքարի, ճահուան,
Նուիրումներու օրուա՛ն կամակոր:

Տիեզե'րք ձը հոն կը փլլի թնդարձ,
Ուր արիւններու գոյնն է բորբոքուն,
Մատներէն կ'իյնան ժածանակին թա՛յն,
Հրդեհ ու աւե'ր, կեանքեր հըրախանձ...

Ու առաջին երթ, շա'րժ անվերադարձ...
Շըկահիւններու փա'յլն է այգուն դէժ.
Կ'ելլէ խաւարէն զայրոյթն այլ գըժլեմ,
Նորոգ յաղթութեան ձը նո'ր այգաբաց...

ՊԱՆԱՆ ՊԱՅՔԱՐ

Կը բարձրանան զանկերու մէջ խելազար
Շըկահիւններ, տարածուող բոց ու աւեր...
Փայլատակող հորիզոնի կողն ի վար
Կը բացուին նոր ու ահաւոր անդունդներ:

Երկիրներէն ու ծագերէն վիրաւոր
Կը հասնին խուլ տըրրփումներ աչքերու...
Գահավիժո՛ւմն այս մարդկութեան ահաւոր
Անդունդներուն հոգեվարքի մը անյոյս:

×

Գաղաքներէն՝ Համայնակուլ ովկէան՝
Ուր կը ճըչան տառապանքի երկունքով,
Գերիրական մեծ պրկումով հոգեկան
Կ'ելլեն դէմքերն Հերոսներու բազմախոով:

Յառաջացող թշուառութեան սիւներէն
— Դէմքեր կըմախք — տանդէական որպէս կանչ,
Կը պայթի արդ մեծ ուժն արեան Հըրեղէն
Ալիքներով հզօր, կիրքով աննահանջ...

Աստուածներու պատուանդաններն են ինկած
Բըռունցքներու արդարութեամբը դաժան...:
Յառաջընթաց մարդկութիւն մը վերամբարձ
Պէտք է բերէ ա'լ վըճիռն իր վերջնական...:

ԳԻՇԵՐ ԿՐԱԿԻ ԳԾԻՆ ՏԱԿ

|| Բաճաններէն բառաթեւ՝ տխրութիւններ ծանրաքայլ
Վիրապատառ ու ճըթին կը բարձրանան աստղերուն —
Ու հեռաւո՛ր, գիշատող հրդեհումներ արիւնավառ՝
Քանկերուն ճէջ ու հոգւոյն:

Այրիացեալ դաշտերուն, ու արտերո՛ւն տոչորուն,
Երկիրներո՛ւն խաչեցեալ —
Լսէ՛ աղօթքն ահաւոր...

Պայթիւններն ա՛լ լըռեցին...
Դիակներն արդ կ'աղօթեն ձեզի համար, կռուողնե՛ր,
Ազատութեան ճը գալուն,
Ռրուն թեւերն անձկազին կը բարախեն, կը հնչեն...

Պայթիւնները լրուեցին...:
Գուցէ այգուն յանդիման
Մորթենք ձեք զոհը վերջին՝
Հողինքուն յարութեան:

Սահմաններէն այս, սակայն,
Ո՛չ ճէկ յոյսի ձիաւոր, —
(Մըխամորճի հեռաւոր բացխրիւմներ խեղդըտոյ
Կը ծակեն դէմքն անյարիր
Եյս ճըթութեան ճահալոյ...):

Հորիզոններ հոն կու լա՞ն...
Ու հորիզոնն արնախանձ՝
Ինչպէս անհուն ճայրական չըյագեցոյ զըթութիւն
Եյս գիշեր ողբերգական լրութիւնով պարուրեց
Մեռելներն իր անհամար:

Այդային շողերէն առաջ
 Ուր մառախուղը կը թանձրանայ
 Ծեր աչքերու նման՝
 Առաջին գիծերը յառաջացեալ
 Կը հանդէսն —
 Իրենց տարերային զայրոյթէն . . . :

Երիւարներ սանձակոտոր
 Ու ծանրաբեռն ,
 Զըրահապատ անիւներ
 Շարժող բերդեր
 Ու հըրէշներ պողպատէ
 Ամբողջ գիշերն հերկեցին կրակով
 Դաշտերն այս . . . :

Լուսնային մթութեան ծոցէն
 Սողոսկեցան ըստուերներ
 Ամբողջ գիշեր
 Խրամատներէն
 Ու պայթեցան մետաղներ խօլազարկ
 Գանկերուն վրայ մարդկային :

Տրտում ու մութ քաղաքներէն
 — Այդքան հեռու , հեռաւոր —
 Այս առաւօտ ո՛չ մէկ լուր . . . :

Այստեղ՝

Հողին ու քարակոյտերու աւերումին մէջ՝

Արիւնոտ ոտքերը կը խրին նե՛րս, աւելի
ներս :

Եւ՝ առաւօտեան ժամուն՝

Փոթորկածին ուրուականներ

Կը հաւաքեն պողպատէ սաղաւարտներն

այլանդակ

Խիճերուն վրայ եւ փշաթելերուն՝

Որտուիլակի ճծճումով...

Օ՛րբենց ծակ երախներէն կաթկըթող

Կաթիլներով արիւնի...

Այս առաւօտ՝

Որամներու թաց, ապահո՛ւ վ դրկին մէջ,

Ազոռաներու սեւ բիծերէն քիչ անդին,

Երկու հողի՛ երկաթակիր՝ լուսթեա՛ն պէս

Կը հսկե՛ն

Հորիզոնի գիծերուն... :

ԲՈՅԵՐԸ ՔԱՂԱՔԻՆ

Բոցերը քաղաքին պսա՛կ են ողորման
Տուներուն, ոստանին, կի՛ններուն հոգեխուով.
Բոցերը քաղաքին կը ըրբջա՛ն
Խորտընկէց զէնքերու հազագով:

Գազանի ծը նըման, գազանէ ծը արագ
Մահուան ձե՛ռքն է՝ վարար՝
Պատերուն տակ հի՛մա աւերակ:

Հեռացէ՛ք, հեռացէ՛ք ու ճամբա՛յ —
Կառքերը կը սուրան զայլայլթով,
Կառքերը՝ իաչակիր. աղեկէզ
Դրոշմով արիւնի եւ մահուան:

Հեռացէ՛ք, հեռացէք շուտափոյթ...
Արշաւ է, ու գըրոհ, համաղա՛րի,
Դիւային խրախճանք ու դուոյթ...

Բոցերէն քաղաքին՝ յեղակարծ
Կը պոռթկան անիւներ զրահապատ...
Կը կանգնի՛ն արդ կամքերը սողպատ —
Վերջին գրոհն է արդէն արձակուած:

Կ'ողորի թշնամին զխտապատ
Թշնամին՝ կատաղի, ձեռամբարձ
Գրոհին դէմ, ուժերուն ճեր զիմաց:

Բոցերով՝ քաղաքին ազատեալ՝
Նուիրագործ յոյսե՛րը ճայրերուն...
Պսակեա՛լ յոյսերը ճայրերուն
Կը ժպտին արցունքով լուսափա՛յլ:

Ս. Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Քոգելարֆի մէջ էիր երբ ուզում էի աշուն արիւնստ
 Իր գրկին մէջ կ'օրօրէր կոտտացումը կողերուդ .
 Օ՛ր անծանօթ մըտերիմ, աչքերուդ մէջ վերջալո՛յս
 էր սահաւոր, ու անցնող երանութիւն մը անգութ . . .

Ոչ ոք կըրցաւ լըսել քեզ ակընթարթին մէջ այդ հուսկ .
 Բոլորը քեզ լըքեցի՛ն նակատագրի բիրտ խաղին . . . :
 Մա՛յրդ էր, յանկարծ՝ հեռաւոր՝ մղձաւանջէն խելայեղ
 Ըսքափելով գոչեց . «Ե՛լ, ե՛լ, իմ գաւակըս անգին . . . » :

Ու դիտապատ անկումէդ՝ քանի մը հիր ծաղիկներ
 Արիւնեցան ցօղաբուրմ դաշտին վըրայ այդ օտար :
 Արդարութեան անունով պիտի մարդիկ երդուըննա՞ն . . .
 Հոգիդ խաղա՛ղ քոյ անցնի այս սահմաններն հրավառ :

ՊԱՅՔԱՐԻ ՕՐԵՐԷՆ

Անոնք հաղիւ նշմարելի՛ ըանի մը մութ ըստուերներ՝
Փախըստական, դեռ պատանի, անհունորէն չարչարուած,
Անոնք՝ էին անաստի ցուրտ խորչերուն մէջ ըարձրարերձ
Իրենց ճանկով ու գէնքերով՝ ճակատադրի մը դիմաց:

Թրտերն անոնց կը բարախէր հեռուներու ճայներէն:
Սառնամանիք տոտաւ մ'էր քաղաքներուն վըրայ դեռ
Զորս կըռիւտով, խոր մութին մէջ, ըստիպուեցան թողլըքել
Ուր դոյժն ահեղ անդղերու վայրադօրէն կը շաչէր:

Երբեմն թեւ մըն էր արծուի՛ իրենց զլխուն վըրայ ճախրող,
Որ կը բերէր ազատութեան անչափելի միջոցն այդ.
Ու կը վառէր դէմքերն անոնց՝ արատաւոր ուժղնութեամբ,
Նայուածքներէն այդ կը ժայթքէր արեւներու ճառագայթ...:

Երկրիս վըրայ կային տեղեր ուր կը վառէր արեղակն,
Ուր ցորեանին հունձքը ոսկի, մանդաղներու հեւքը վառ
Կը կուտակէր երջանկութեան մը խոստումներ թանկազին,
Ու իրենց մութ սրտերուն մէջ՝ յոյսի նորող չող մ'արդար:

Եւ ապագան արդ կը դառնար անառիկ բերդ մը անոնց
Աչքերուն մէջ.— բըռունցքները կը սեղմէին յեղակա՛րծ
Ձէնքերու ցուրտ փողն անվարան ու անձկալիբ չարժումով,
Ու հորիզոնն անոնց կ'ըլլար տեսիլներով ծանրացած :

Մակաւաթիւ էին անոնք՝ անբաւարար՝ սրայքարի,
Ու տոկացին անյողգողդ, ու վէրքերով անձկազին...
Առաւօտ մ'էր, ազդանըչա՛նն անվերադարձ զըրոհի,
Երբ բաղմացա՛ծ, դո՛ւ, նետուեցան ադատութեան կոչունքին :

ԱԴԱՅԷԼԱԿԱՆ

Աշխարհի լայն քառուղիներուն,
Բարձունքներուն վրայ խաչածեւ միջոցին,
Հովերուն հետ ու փոթորիկն ընդմէջէն՝
Դիտէ՛ մարդոց երկիրն այս...
Ժամանակին անկարեկիր քայլերուն տակ,
Հարըստութեանց այս կապարեայ ծանրութեան —
Մարդը՝ մըթին ողբերգութիւն առօրեայ
Հաղարածեւ դէմքն իր իրրեւ աստուծոյ
Կը պարտադրէ ամենուն:

Ահաւասի՛կ մուկնութիւնն ամբարիշտ,
Սանձակոտոր փոթորիկներն այս մարդոց
Ոռնացող,
Յաղթանակող երկրի անհուն ծաղերուն
Ու ծովերուն ու օդին...
Կիրք ու կանչեր ու ոռնոց...:

Ճամբուղ վրայ արդ՝
Զըրահապատ,
Ամէն ինչ վա՛ղք ըլլայ, բաղխո՛ւմ,
Թաւալըլոր ունայնութիւն,
Եւ ինքզինքը միշտ խածատո՛ղ
Կերպաւորում ...

Գոռողութեան բարձունքներէն բազմազոհ՝
Տխտանական կամքով պիրկ՝
Թող անցնի,
Անցնի՝ հեղեղն հութեանդ:
Եւ դղըրդա՛ն երակներուդ արիւնին հետ
Վառող ութմերն ըստեղծադործ...

Դէմքիդ վըրայ
Կարեկցութեան ու մեղմութեան
Ո՛չ մէկ վատութիւն չը մընայ-
Մինչեւ վըլին այս սընափառ կառոյցներն...
Հարուածդ ըլլայ վերջնական:

Ու զոհերուդ կոյտերէն վեր
Բոցերդ առնեն անհունութիւնն իրենց լայն...

Արշաւանքի անկարեկիր քայլերուդ տակ
Բացարձակ,
Եղիր անսանձ, չարադործ ո՛յժ,
Տարերային ասպատակ,
Ու անյողդողդ կատարում
Եւ լըրում
Վերջնակա՛ն:

Սատուղի հեւքով տարերց ընդհանուր
կը փչրի միջոցն հազար շեղբերով,
Ու կը բարձրանայ հողիներու մէջ
Նաւարեկութեան կա՛նչն հողեխրով...

Մըթին աչքերով միլիոններու հետ
Մահը կը տանի մեզ խաւարէն ներս,
Բազուկներով պերկ, բայց ա՛լ յուտարեկ
Բազմութիւններու հետ այս մահամերձ...

Մարդիկ մահուան հետ դաշնակից հիմա՝
Չարիք ասուերու լոյսով հրմայուած՝
Մենըկուն ուժով մը ձրջողական
Մերկ ու առխարխալի կը քալեն անդարձ

Դէպ ի մեծ ըստանդ ու դէպ ի վախճան... :

Նինչո՛ւ այս կեղծ կարեկցութիւնն անխընայ
կը քրքրջայ էութեան մէջ յաղթողին...
Մինչ երկիրներ, բազմութիւններ կ'արտասուեն
Մարմիններով զիտասպաստ...

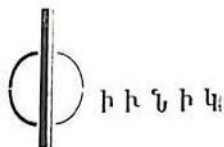
Հոգւոյս վրայ կը ծանրանայ անդուն զէ՛մքը վատու-
թեան,

Օձապտոյտ կիրքերու,
Ու ժամերուն մէջ խաւար՝
Տառապանքը կը կաթի հոգիներուն վրայ մեր
Մէկ անծանօթ աստուծոյ շանթահարող զթութեամբ...

Ու պայքարէն չզարձող երիտասարդ կեանքերու
Յիշատակն է մաքիս մէջ, որ կը քանդէ՛, կը քանդէ՛
Ողջ կառոյցներն անցեալին...

Եւ մինչ մարդիկ կը խնդան
Ու կ'անցնին ծանր հեղնութեամբ...

Ա՛հ, զիտնային հասունցող փոթորիկն իմ հոգիիս...:

Ընչ մընաց մեզ, ա՛լ Ի՞նչ մընաց յիշատակ
Հին ողբերէն, բողոքներէն անկենդան —
Բացուած վէրքեր որ կը խանձին, ո՛ր կըրակ,
Ու տխրութիւն, ու հրդեհում հոգեկան...

Ձերբադատի՛լ աւերներէն անցեալին,
Պրկէ՛լ, ձգտել բոլոր ջիղերն անկարող —
Չնայի՛լ ետ, մինչեւ գիծերն այդ հալին,
Մութ կառոյցներն հիմնայատակ դառնան հող...

Եւ անցեալին անկումներէն հըրկիզուած
Ու ջրդեղեալ մեր կամքը հո՛ւր թող հագնի,
Մոխիրներէն ելնէ՛ հոգին վերասլաց,
Մշտակենդան ժողովուրդն իմ վերածնի՛...:

ԵՐԳԻ ԿԱՌՈՒՅՄԱՆ ԵՒ ՊԱՅՔԱՐԻ

Նետեմ վերջնական մոռացման վիճերուն
վատնըւած ու թըշուառ օրերն իմ անցեալի.
Օ՛ր, ներկան կը վառի պայքարով ու կեանքով...
Անցեալին վրայ իյնա՛յ ա՛լ հարուածն անյեղլի:

Սրտերուն մոգական ե՛րզն է ա՛լ կենդանի...
— Ներկայի վռընչող նըժոյզներն են արթուն, —
իբր ամբողջ աւիւնով, իմաստով բովանդակ՝
Հա՛րկ է ալ ըմբըռնել վայրկեանն այս բարախուն:

Երկիրներն անձկութեամբ, վէրքերով կոտտացող,
Կը հայցեն բազուկներ շինարար ու խիղախ,
Ահաւոր քանդումէն սաստիկօրէն արիւնած,
Ջրանցքներն՝ անհամբեր՝ ջուրերու կենսուբախ:

Կը տեսնեմ ես ահա տեսիլն այս լայնածիր՝
Գալիքի մը պայծառ փառքերով հանդերձեալ
Ներկային ընդմէջէն՝ իրական քան երբեք՝
Կենդանի հեւքն է ան, գոյութեան կիրք եւ փայլ :

Իլըրաւոր կամքերու կուտակումն այս արի,
Կառուցման դըրոհն այս դաշտերուն մէջ արեան,
Չարիքին դէմ վարար ծառացումն անվըհառ
Կը գինեհոն իմ հողիս զօրութեամբ մ'անսասան :

Զինուորեալ կամքերու ճիւղերով բարձրացող
Մեծութեան, լաւաղսյն աշխարհի պատկերն այս
Պիտ՝ ըլլայ կենդանի ու դառնայ զօրաշարժ
Նըւսձէ՛ միակամ բարձունքներն այդ անհաս :

Հանդրուանն է վառած արեւով ու կեանքով,
Ո՛վ ասպետ ընկերներ, իշխաններ մեծհողի,
Բաժակներն արդ ըմպե՛լ հարկ է մեզ յոտընկայս, —
Նըժոյգներն անհամբեր են արդէն ու սաքի... :

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ

Ապրող սերունդին

Այլապատին օրերուն զուժարն է այնքան դժխեմ...
Աշխատյին տերեւներ — փառապըսակ ունայնի —
Արեւադարձ կրքերու տենդերն արդէն կը կրծեն
Մեր մարմիններն ալ յազնած ու զըթութեան արժանի:

Օ՛ր, մեծ ցնցում, յայտնութի՛ւն մ'յեղակարծ եթէ
զար...

Աստղի մը լոյսն արշաւէ՛ր երակներէն մեր կեանքին,
Խաղերն ուժեղ հնչէին — ջունքերուն մէջ արթըննա՛ր
Մեծ տրոփիւնը կեանքին, խեղզէ՛ր բոլոր սղրերն
հին...

Մինչ կը հսկեմ՝ հեռուէն՝ կապտելու դէմքը այդուն,
Ձայն մը յանկարծ՝ պատգամող. «Դո՛ւն ես ընտրեալն
այդ վրեժ...»

Տառապանքին, ահաւոր գիշերներուն տիրակալ՝
Յորձանքներով բիւրեղացած ու զըրահուած մութին
դէմ...»:

Նոյնհետայն ո՛ւժ մը ցնցող ելեքտրական արթնութեամբ
Իրականութեան կռանին կը զարնէ՛ հեւքն իր
սլայծառ...

Կայծերուն մէջ՝ ատրաշէկ՝ վստահութիւնն անսահման
Կը վերածէ զիս կեանքի յորձանուտի մը վարար :

1945

ԵՐԿՆԱՅԻՆ ԷԱԿԻ ՄԸ ՁԵՌՔԵՐՈՒՆ ՎՐԱՑ

Ճառագայթ մը արեւէն,
Գարնանային պայծառ ժըպի՛տ մը ոսկի,
Գինովութի՛ւն երկրային ...

Կը բացուին դռները հեռաւոր
Դրախտային պարտէզներու ...

Տարօրինակ երգ մը լոյսի
Ձեռքին վըրայ աղջըկան
Կը կտցէ
Վարդը նրբին մատներուն :

Ունկընդրութի՛ւնն այս խաղաղ,
Օ՛ սպառումը սրտի տրոփին,
Մեւ ու ճերմակ հըպումներուն տակ անդայտ՝
Դաշնակին վրայ նետուած վարդեր կենդանի...
Ժամանակի սըլաքներէն խոցոտուն... :

Գորովագին՝
Գորովագին՝ համբուրե՛լ

Նոյնհետայն ո՛ւժ մը ցնցող ելեգորական արթնութեամբ
Իրականութեան կռանին կը զարնէ՛ հեւքն իր
պայծառ...

Կայծերուն մէջ՝ ատրաշէկ՝ վստահութիւնն անսահման
Կը վերածէ զիս կեանքի յորձանուտի մը վարար:

1945

ԵՐԿՆԱՅԻՆ ԷԱԿԻ ՄԸ ՁԵՌՔԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ճառագայթ մը արևէն,
Գարնանային պայծառ ժրպի՛տ մը ոսկի,
Գինովութի՛ւն երկրային ...

Կը բացուին դռները հեռաւոր
Դրախտային սպարաէզներու ...

Տարօրինակ երգ մը լոյսի
Ձևքին վըրայ աղջըկան
Կը կտցէ
Վարդը նրբին մատներուն :

Ունկընդրութի՛ւնն այս խաղաղ,
Օ՛ր սպառումը սրտի տրոփին,
Սեւ ու ճերմակ հըպումներուն տակ անդայտ՝
Դաշնակին վրայ նետուած վարդեր կենդանի...
Ժամանակի սըլաքներէն խոցոտուն... :

Գորովազին՝
Գորովազին՝ համբուրե՛լ

Հիւսքը սլայծաւ մատներուն թողլըքուած
Ու սատափեայ փոքրիկ քերթուածն այս անքոյթ,
Ըստեղնաչարն անհունի...

Ձեռքե՛ր, ձեռքե՛ր վարդենի
Որ կը բանան դուռները գերիբական
Դրախտային անհունի,
Համատարած խաղաղութեան,
Հրաչքներու, երկունքի,
Գիշերային լուսաչող ծովերու...
Ձեռքե՛ր թաւիչ, բարախուն՝
Արիերուն մէջ վաստակաւոր վարպետին՝
Հրաժեշտի՛ մը համար —
սրտակոտոր ու անդարձ...

ԱՐԴԿԱՅԻՆ

Ամէն անգամ որ կ'իյնայ տերեւ մը չոր, դողահար,
Ամէն անգամ տարերքէն զարնըած ու մահամերձ
Թռչուն մը լուռ կը հեւայ՝
Մարդկային սիրտն ըզգայուն
Կարեկցութեամբ թաթաւուն
Կը սարսուայ:

Մարդկային սի՛րտն ըզգայուն...
Սի՛րտ մարդկային, մարդկային սիրտեր այնքան ըզգա-
յուն...

Ու աշխարհի ծաղերէն, անկիւններէն ձայնարկող
Տառապանքի, ողեւար դըժբախտութեանց խաւարէն
Կը ծընի ե՛րզն ահաւոր...

Օգնութեան բիւր կանչերուն՝
Շղթաներու շկահիւնն է որ կուտայ արձազանդ :
Մինչ քաղաքները դարձած՝
Ասլառած է բարձունքներ ,
Հիմնայատակ փլուզուող ճակատադրին վըրայ մութ՝
Ամբոխներուն անկայան :

Աշխարհի չորս ծաղերէն
Օգնութեան բիւր կանչերուն ,
Անօթութեանց մարդկային ու ծարաւին անսահման՝
Օր մը նորէն Երիբովի պատերը
Երբ սարսին . . .
Մարդոց սիրտերն ըզգայուն
Թերեւէրս ա՛լ չըմբնան
Անըզգայ . . . :

Օ՛ ծեր շուներ, երկրի վըրայ սողացող
 Բիւր մեղքերու ծանրութեամբ...

Երբ որ տարերքն ընդհանուր նետեցին ձայնն իրենց նոր
 Երբ առաջին արշալոյսն իր լուսէ՛ ձեռքն երկարեց,
 Դուք լըսեցի՛ք անհունին,
 Արարչութեան մը հըզօր
 Հրաւէրը ձեր գոյութեան:

Մինչ՝ կը սողաք այս կեանքին լերկ կողն ի վեր
 Անյիշատակ,
 Եւ ըստրուկ՝ նիւթին առջեւ չարագործ,
 Շահամոլի ձեր ժանիքներն երկարած
 Գեղեցկութեանց ու հոգիի գանձերուն:

Կարծես թէ ալ չէք յիշեր
 Սպանդներու մէջ թողած
 Ոսկորները ձեր եղբարց...

Դիակներուն վըրայ ձեր ձեռքով խկ յօշոտուած...
Ձեր հոգին
Ու դեռ երբեք յազեցումն իր չըզլտաւ

Դիակներուն վըրայ ձե՛ր ձեռքով խկ յօշոտուած...
Ո՞րրախճանքի հանդէսներ,
Ո՞ենէչուժեամբ ու արիւնով գինովցած՝
Ք՛ընարային գիշերներ հընարեցիք
Ո՞նգըելու
Չայրոյթը ձեր խիղճերուն:

×

Եւ ախտերը կը ջրվէժին,
Անասնութիւնը կ'ոռնայ
Կղկըղանքի եւ ցեխերուն մէջ մեղքի:

Ոսկի՛ն, ոսկին կը հնչէ
Կոկորդին մէջ շուն-ծերերուդ անսըւադ,
Որ այս կեանքէն ոչ մէկ իմաստ էք ըմպած,
Անոր ո՛չ մէկ շահ բերած...

Ու մոլութեանց դէմ ձեր զագիր
Եւ նեխած մարմիններուն՝
Քարերն անգամ, զերեզմանին հողերն խկ
Գանեւանքով պիտի սարսուան:

Ու ձեր հոգին զառամած
Այդ որջերէն աղտեղի
Պիտի երբեք չը հասնի
Գերերկրային հոգիներու բարձրութեան,
Ընտրեալներու արեւային ճաճանչին,
Ներկայութեան մեծափառ
Աստուածային շքնորհքին:

ԽՈՐՀՈՒՐԳ

Խանփի մէջէն կ'անցնի խորհուրդն երազին...:
Քաղաքներէն ու տափերէն աշխարհի
Ըստուերային բազմութիւններ
Խառնաշրջութք բեռներն իրենց ուսերուն՝
Խունապահար ու դող առ դող կ'ըշտապեն
Հորիզոնէ հորիզոն...:

Ու մինչ հեռուն, —
Ինչպէս հաւատքն անասան —
Ժայռերն հիմա կը խօսի՞ն
Իրենց լեզուովը գաղտնի
Հրաշքներու, անկարելի բարձրութեանց
Երկրաշարժին, փլուզմա՞ն...

×

Կիրֆերս ահա՛ կը խլըրտին անդունդի
Եզերֆներուն ամեհի...
Ու մա՛րդ եմ, ես՝
Բզբտըւած նանկերով,
Անգղի նըման մագիլուած՝
Անսահմանի կողերուն...:

×

Ի՞նչ կը փնտոեն այս մարդիկ աւերներուն մէջ քաղֆին,
Ուր կոյտերէն քարերուն
Կը մըխայ կեանքն անարել:

Աւերակներն այս անհուն, քշուառութեան չափ անհուն,
Հոն գոսացած աչքերով կը հայցեն բուռ մը երագ...
Կարելի՞ է անտարբեր անցնիլ բեմէն այս դաժան:

Տառապակոծ այդ պայքարն է վաղեմի
Դէմֆիդ վըրայ կը նանչնամ
Իր ահառք մերկութեամբ,
Եզիպտական աստուածութեան մը դէմֆին
Անմեկնելի գաղտնիքով:

×

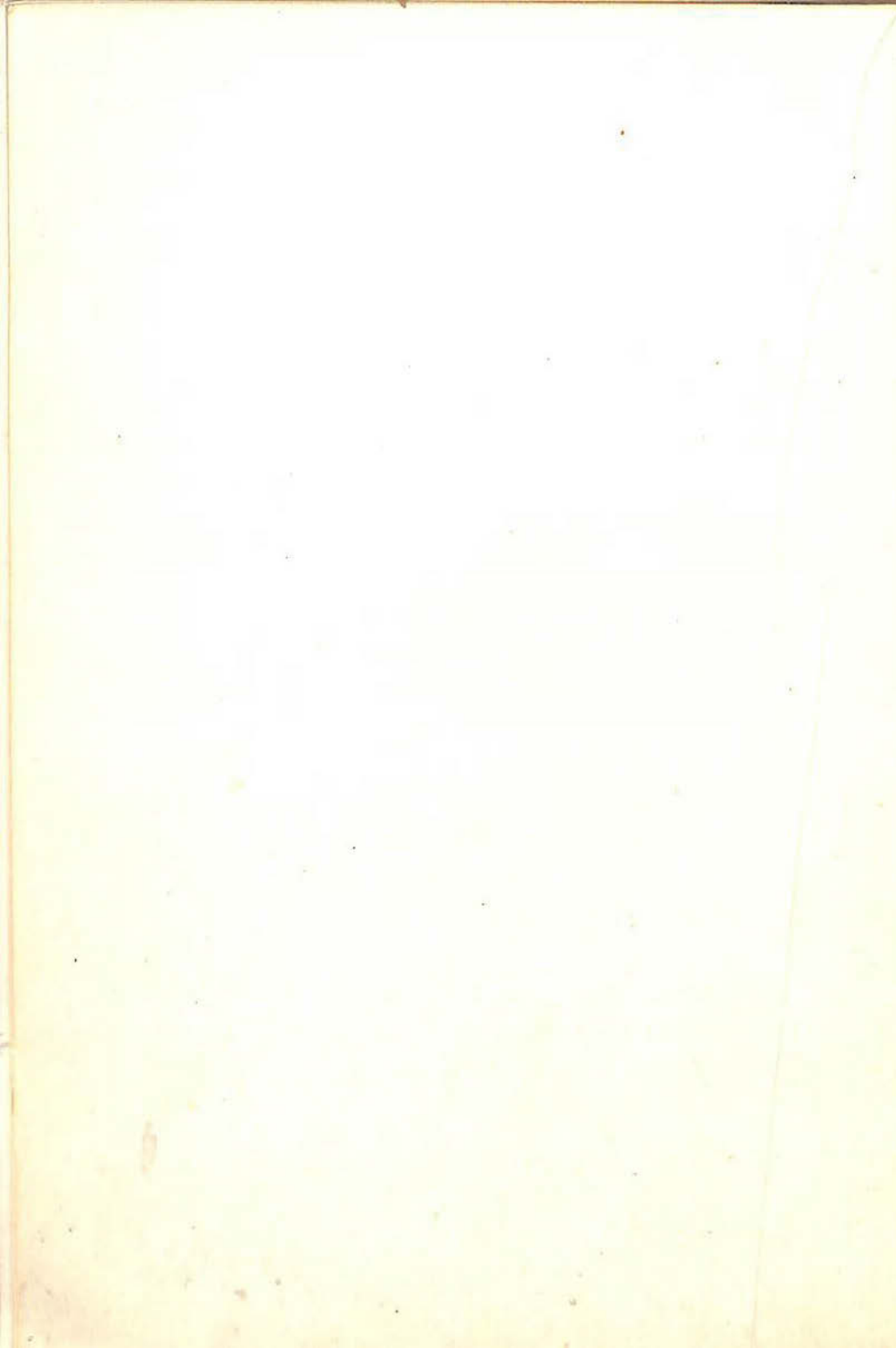
Ա՛լ արձակէ աղանիները փակեալ
Օ՛ր, ըսպիտակ խաղաղութեան
Հոգեկան...
Տանարներն այդ աւերակի կոյտերո՛ւ
Անպատմելի գոյնն ունին
Գիշերուան...

Ու շողերով այգային,
Լոյսի, անհուն կարեկցութեան հիւլէներէն արձակուած
Այսօր հոգիս լուսածին
Պատգամն իր նոր պիտի բերէ աշխարհին:

1947

★ ԱՐԴԱՄԱՏՆ

ՐՇԱԼՈՅՍ

ԵՐԳ ԿԵԱՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շողերն արեւին, չողերն անհունին,
Հորիզոններու վըրայ լայնածիր...
Կը բացուին դռներն արդ եղեմային
Աշխարհի մը նոր ու անպարազիր:

Երբ ազբիւրներէն կեանքին կը հոսի
Ե՛րզը կենդանի, ե՛րզը խնդութեան՝
Օ՛ր ծարաւներուն համար եւ յոյսի...
Սրտերուն մէջ վառ յոյզերը թնդա՛ն...:

Ու գեղեցկութեան, սիրոյ վայելքին
Արժանի տըղաքն ա՛լ թող բարձրանա՛ն:
Բաժակներն հիմա լեցուի՛ն ու փայլին...
Աշխա՛րհ իմ չքնաղ, եղի՛ր տիրական:

ԴԱՇՏԱՆԿԱՐ

Երբ ծառերուն հոտեան կ'երդէ կանաչն ու սսկին,
Ճառագայթին կենսաւէտ առաւօտեան պայթումով,
Բաղադրեալ երկունքով երբ դիծերն այդ կը ծընին
Դաշտանը կարն ահա լայն կը դառնայ կիրք ու զորով:

Եւ հողերու ծանրաբեռ խոր արդանդէն արթընցող
Ուրախութեան ճիչերուն պէս կը փայլի հողին մեր՝
Ծարաւներուն տոչորուն, ծարաւներուն հողեկան
Յազեցումով անարդել, ամբողջական, բարեբեր:

Վայելե՛լ բոյրն ու հողին այդ ձեւերուն սսկեչող,
Առաւօտեան դիմադիծն արեւներով համբուրել,
Նետուի՛ր, մեկնի՛ր հովն ինչպէս իր արչաւին մէջ հոսող՝
Հեռաւորի հրմայքին, մեծ խորհուրդի՛ն առաւել...

Ն Ո Ւ Է Ր

Շընորհներուդ ու գեղիդ
Պաշտամունքի որպէս զոհ
Ի՞նչ կըրնայ տալ այս հողին
Որ շարժի սիրտդ ինքնագոհ :

Թաւջութակի մը լացէն
Երբ սիրտերը փղձըկին՝
Գինով ու խենթ սլաշտումէն
Ի՞նչ կըրնայ տալ այս հողին . . . :

Ոտքերուդ տակ տըրորուն
Վարդի տերեւ մը միայն . . .
Ո՞վ էր այդպէս արիւնոդ
Գեղեցկութեանդ յանդիման . . . :

Ի Ի Լ Է Ա Կ Ա Ն

★

ԲՆԱԶԳԸ ՄԵԾ ԿԻՐՔԵՐՈՒՆ

Յայտնութեան պէս կը բացուի խաւարէն դէմքն անբռնին
Գերերկրային պահու մը, գոյացութեան մը խորունկ,
Ու լայն խաղով անհունի, տարերային շարժումով՝
Միջոցին մէջ կը վառի բընագոյը մեծ կիրքերուն:

Օ՛, Լիւսիփէր, այրումն այս չունի՛ դադար ու վախճան...
Բոցերդ հիմա պըսակներ՝ իշխանական խնջոյքին:
Կեանքի պրկուած քելերուն կը հըպին բիւր մատներով
Մեծ երագի մը կարծես երաժիշտներն անձկագին:

Յագեցումի սահմանին չըկարենալ հասնելու
Ցան է միայն, որ կ'այրէ: մեր սահմանները ներքին...
Հրդեհ, հրդեհ, անհունին, բացարձակին ի խնդիր՝
Ուղեղներուն մէջ մեծցող խումապն այս խոր այրուցքին:

Եւ պապակն այս՝ կըրակէ իմացական իր եռոճով
Պիտի այրէ էութիւնս ամենամութ ու խրքին:
Ու ես անձիս մարդասպան՝ անիւններէն այդ վառած
Կառուցանող՝ մեհեանը շըռայլութեան ու կիրքին:

ԿՐԱԿԷ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

|| րպէս ցասումն անողոք, դու երկնքի ու երկրի
Սահմաններուն մէջ յաւէտ կայծակնափայլ արշաւող
Տարերային գորութիւն, գերահըզօր ո՛ր կըրակ...

Աստուածն անգութ, բռնաւոր՝ սկզբնական դարերու
Քարայրներու սարսուռով սընանող մութ մարդկութեամբ,
Շանթահարող ու վատող լոյսերն անհուն գիշերուան...

Հազարամեակ միջոցներ քաւալեցան անկայուն,
Անապատներն իսկ անծայր՝ տոչորումով մը ունայն
Ողոքեցին հըրկիզումն իրենց աւագ-բուրգերուն:

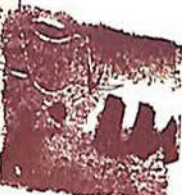
Աստուածն անգութ ու դաժան՝ շրջաններու, դարերու,
Ձեւերուդ մէջ բազմացող բռնկումով, շոյանով,
Տըւիր ժանիք օճերուն, ու հարնատում մեր հոգւոյն:

Եւ տանարներ, պալատներ հիմնայատակ, գետնահար
Աշխարհակալ արքայից ծիրանեփառ հրկիզումն
Եւ տեսայ իբրեւ վըկայ՝ սարսափահար ու նըկուն...

Արդ կըսպասէ մարդկութիւնն՝ յորձանքներու մէջ ահա՛,
Մեծաշառաչ փլուզումն արժէքներուն մեծափառ,
Անմեկնելի ցասումիդ, շանթահարմա՛նդ վերջնական:

1949

Շ Ր Զ Ա Ն

Ճէն անկիւն աշխարհի, աճէն ճէկ թիզ հողն երկրի
Ըստեղծագործ երկունքով, փոթորկավար ջերմութեամբ
Ու զոհերով, զոհերո՛վ կը ծընի ե՛րզը կեանքի:

Գարերն ընդձիշտ կը ճգնին սպրեցընել կեանքն՝ անհուն,
Նորահրա՛շ մանկութեան մը շողերուն յանդիման,
Բեւեռներուն տարածել մեղեդին խուլ ու խորունկ:

Մինչ մեղապարտ ոճիրներ, ուղեղներուն մէջ մարդոց ...
Խանձըող բերք ու արդիւնք աղնըւագո՛յն տքնութեանց,
Իճաստութեան աղերուն՝ ծարաւ հողին մարդկութեան
Կը բըզբբտէ նիւթն հիմա հիւլէներուն բընազանց:

Կը թաւալին շրջաններ — փոթորկաշունչ յայտնութիւն —
Խաւառակուռ ու անսանձ, կը պայթին հուր ու աւե՛ր...
Ու մարդն անկուշտ կը փնտռէ արդիւնքն իր մեծ ջանքերուն:

Բայց կը հասնին շրջաններ արեւներո՛վ արզաւանդ...
Աւերներուն մէջէն խոր՝ նոր, յաղթական Արեւներ...
Տիեզերքի երկունքով կը ծընի դա՛րն աղամանդ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9^e)

ՀԱՆ ՀԻՄՆԱՐԱՐ ԳԻՒՆ. ԳՐԱԴ.

FL0013238

1-50
ЦЕНА

12987

Հեղինակին հասցեն. -

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris